

1958–1963 MÜCADELE SÜRECİNDE KIBRIS’TA BASIN VE NACAK GAZETESİ

Ulvi KESER*

Özet

Kıbrıs adasında Yunanistan destekli olarak 1 Nisan 1955 tarihinden itibaren faaliyete geçen EOKA terör örgütü karşısında Kıbrıs Türklerinin kendilerini koruma mücadelesi de başlar ve bu mücadele özellikle 1958 Ağustos ayından itibaren Türk Mukavemet Teşkilatı’nın Türkiye destekli olarak faaliyete geçmesiyle yeni bir aşamaya geçer. 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti’nin 21 Aralık 1963 günü Kanlı Noel saldırılarıyla birlikte fiilen ortadan kalkmasıyla ada yeniden ikiye bölünür. Bu çalışma kapsamında 1958–1963 sürecinde yaşanan olaylar irdelenecek ve Kıbrıs Türklerinin verdiği mücadele gazeteler vasıtasıyla aktarılmaya çalışılacaktır. Bu kapsamda irdelenecek gazete ise TMT’nin yayım organı olarak bilinen Nacak olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nacak, EOKA, TMT, Kıbrıs, Kanlı Noel.

Abstract

As soon as EOKA terrorist activities which was backed by Greece started on 1st April 1955 Turkish Cypriots also started trying to defend and protect themselves, and this struggle, in particular, had a new phase when Turkish Resistance Organization (TMT) emerged once more with Turkish assistance in 1958. Republic of Cyprus founded in 1960 demolished after Bloody Christmas attacks of Greek Cypriots in Cyprus on 21st December 1963, and the island is divided into two pieces again. This article will focus on 1958-1964 period, and the struggle of Turkish Cypriots will be focused on by the way of the Turkish daily journals in Cyprus, especially that of Nacak which is supposed to be the official journal of TMT.

Key Words: Nacak, EOKA, TMT, Cyprus, Bloody Christmas.

* Doç.Dr., Atılım Üniversitesi İşletme Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı, Atılım Kıbrıs Araştırmaları ve Uygulama Merkezi (AKAUM) Müdürü, (ulvi.keser@atilim.edu.tr).

Giriş

Stratejik açıdan Doğu Akdeniz'in düğüm noktasını teşkil eden Kıbrıs adası, Anadolu ve Suriye kıyılarına olan yakınlığı, Ege Denizi'nin giriş ve çıkışına etkisi ve Mısır ile Süveyş Kanalı'na olan yakınlığıyla önemli bir adadır. Doğu Akdeniz'de jeopolitik önemine bağlı olarak Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları arasında kilit noktadadır. Kıbrıs Türk gazeteleri özellikle 1955 yılına kadar ada sathında Braktorya isimli bir Rum dağıtım şirketi vasıtasıyla okuyucularına ulaşırken Grivas yönetimindeki EOKA'nın¹ faaliyete geçmesiyle beraber Türk gazetelerinin dağıtımına yasaklama getirilir. Böylece Türk gazeteleri Lefkoşa dışına çıkamaz, okuyucularıyla buluşamaz, baskı sayıları düşer ve Kıbrıs Türk insanının EOKA karşısında verdiği mücadeleye gazeteler de bu şartlar altında devam ederler. Bu dönemde Kıbrıslı Türklerin durumunu dünya kamuoyuna duyuran gazeteler arasında Halkın Sesi, Bozkurt, Hürsöz, Nacak, Cumhuriyet, Akın, Devrim, Zafer, Savaş ve Nizam gazeteleri başta gelmektedir. Bu çalışma Kıbrıslı Rumların Grivas yönetimindeki EOKA örgütü vasıtasıyla adadaki Kıbrıslı Türkleri ortadan kaldırmayı amaçlayan Akritas Planını uygulamaya koydukları 1958-1963 dönemindeki olaylara kesitsel bir bakış sunmayı amaçlanmaktadır. Çalışmanın hazırlanması safhasında özellikle Kıbrıs Türk basınından istifade edilmiş, Nacak ve Cumhuriyet gazetelerinin olaylara bakış açıları ön plana çıkartılmıştır.

1. Kıbrıs Adasında 1958 Öncesi Durum

1931 yılında Rumların adayı Enosis kapsamında Yunanistan'a ilhak etmek maksadıyla başlattıkları isyan girişimin hemen ardından Yunanistan 27 Şubat 1947'de aldığı bir kararla "Yunanistan'ın Kıbrıs'la Birleşmesi" gerektiğini kabul eder ve bunu bütün dünyaya ilan eder. Bu arada Michael Mouskos'un 1948'de Kition Piskoposu olarak adaya dönmesiyle yeni bir dönem başlar². Daha sonra Kıbrıs Rum toplumu lideri ve Başpiskoposu olan Makarios'un çabasıyla Enosis faaliyetleri de hızlı bir ivme kazanır. 21 Kasım 1949 tarihinde Birleşmiş Milletlere müracaat eden Yunanlılar "Anavatan Yunanistan'la birleşmek için self-determinasyon hakkının halkımıza tanınmasını istiyoruz." diyerek³ adada 15 Ocak 1950 tarihinde plebisit yaparlar⁴ ve seçimden ilhak sonucu çıkar.

1 Kıbrıs'ı self-determinasyon talebiyle ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'ndan onay almak suretiyle Yunanistan'a bağlayamayan Yunanistan ile Kıbrıs Rum tarafı işi silah yolu ile halledebileceği düşüncesine kapılır ve bu düşünce ile bir yeraltı örgütü kurma yoluna gider.' ve daha önce 'öldürmeyi bilmeyen' PEON gençlik teşkilatını kuran ve 'Chi' olarak bilinen Grivas böylece 'öldürmek' üzere 'politik erk tarafından desteklenen' EOKA'yı ortaya çıkartır.

2 Clement Dodd, *Storm Clouds Over Cyprus*, The Eothen Press yay., Cambridgeshire, 2002, s.9.

3 Ahmet C. Gazioğlu, *Kıbrıs Tarihi İngiliz Dönemi (1878-1960)*, Cyrep yay., Lefkoşa, Eylül 1997, s.115

4 Suat Bilge, *Le Conflit De Chypre Et Les Cypriotes Turcs*, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1961, s. 31.

Plebisit ve akabinde Kıbrıs Rumlarının ayaklanma girişimlerinin meydana getirdiği gerginlikler Kıbrıs meselesinin fiili olarak 1950 yılından itibaren ortaya çıkmasına sebep olur. Ayrıca Yunanistan 16 Ağustos 1954 tarihinde "halkların eşit hakları ve self-determinasyon ilkesinin Birleşmiş Milletlerin himayesi altında Kıbrıs halkına uygulanması" isteğiyle Birleşmiş Milletlere müracaat eder;⁵ ancak bu teklif reddedilir⁶. Öte yandan özellikle Makarios'un adadaki kışkırtıcı tutumu hızlanarak devam etmektedir ve bu durum ada sathında büyük rahatsızlıklara yol açmaktadır⁷. Böylece Yunanistan ile Kıbrıs Rum tarafı işi silah yolu ile halledebileceği düşüncesine kapılır ve bu düşünce ile bir yeraltı örgütü kurma yoluna gider.⁸ ve daha önce 'öldürmeyi bilmeyen'⁸ PEON gençlik teşkilatını kuran Grivas⁹ böylece 'öldürmek'¹⁰ üzere EOKA'yı ortaya çıkartır¹¹. Hemen akabinde 1 Nisan 1955 gecesi Kıbrıs'ta yer yerinden oynar,¹² bombalar patlar, makineli tüfekler ölüm saçar, işyerleri, askerî kışlalar, İngilizlere ait yerler havaya uçurulur. Aynı gün içerisinde adanın dört bir tarafında patlatılan bombalar ve estirilen terör havası gelecekte karşılaşılabilecek sıkıntılı günlerin de habercisi gibidir. Olup bitenleri henüz kavrayamayan İngilizler ise ne yapacaklarını bilmez bir durumdadırlar¹³. Ancak Türk tarafında bu faaliyetlerle ilgili kıpırdanmalar da başlamıştır¹⁴. Artarak şiddetlenen bu olaylar karşısında Kıbrıslı Türkler de tamamen nefsi müdafaaya yönelik olarak Karaçete, Volkan, 9 Eylül, Türk Mukavemet Teşkilatı gibi organizasyonların içine girerek kendilerini savunmaya çalışırlar¹⁵. 1957 yılına gelindiğinde EOKA faaliyetlerine ara verdiğini açıklayacaktır; ancak bu da uzun süreli bir çözüm olmaz ve ada kan gölü olmaya devam eder¹⁶. Adayı kan gölüne çeviren EOKA teşkilatı yanında Kıbrıslı Rumlar arasındaki siyasi çekişmeler de adayı

5 Sevin Toluner, *Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk*, İstanbul, 1977, s.55.

6 *BasınYayımları Genel Müdürlüğü, Olayların Takvimi, "Kıbrıs Meselesi"*, Ankara, Ağustos 1954, No. 49, s.179.

7 Rauf R. Denктаş, *Hatıralar-Toplayış*, 10. Cilt, İstanbul, Aralık 2000, s.109.

8 *Dünya*, 2 Haziran 1958.

9 Daha sonra adadan ayrılıp Yunanistan'a dönmek zorunda kalan Grivas'a emekli Albay olmasına rağmen Yunan hükümeti tarafından Korgenerallik rütbesi verilecektir. BCA.030.01.64.394.29

10 *Dünya*, 2 Haziran 1958.

11 Robert Stephens, *Cyprus-A Place Of Arms*, Pall Mall Press yay., Londra, 1966, s.140. Charles Foley, *Guerrilla Warfare and EOKA Struggle; General Grivas*, Longman yay., Londra, 1964, s.109

12 Robert Stephens, *a.g.e.*, s.141.

13 Ali Tilki ile 10 Temmuz 2003 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme

14 "1 Nisan 1955 öncesine Rumların böyle bir hazırlık içerisinde olduklarını seziniyorduk, hissediyorduk. Rum gazetelerinin yazıları, Rum ileri gelenlerinin beyanları böyle bir mücadeleye girişecekleri izlenimini veriyordu... O zaman Türklerin bir kuruluşları yok. Bir başıbozukluk devam ediyor. Bazı vatanını seven milliyetperver gençler kendi aralarında toplanarak küçük küçük dernekler kurarak mücadeleye katılma kararı aldılar... Burada tabii kendilerini koruyan bir hamî, bir devletleri yoktu o zaman..." TMT Lefkoşa Sancağı Kovanbeyi Nevzat Uzunoğlu ile Girne'de 13 Temmuz 2003 tarihinde yapılan görüşme

15 Ayrıntılı bilgi için bkz. Ulvi Keser, *Kıbrıs'ta Yeraltı Faaliyetleri ve Türk Mukavemet Teşkilatı*, IQ Yayınları, İstanbul, Ocak 2007.

16 *Manchester Guardian*, 12 Temmuz 1957.

yaşanmaz hale getirmektedir¹⁷. Öte yandan adadaki gergin ortamı yumuşatmak amacıyla ortaya atılan ancak Kıbrıslı Rumlar ve Yunanlılar tarafından derhal reddedilen çözümlerden birisi ise adaya Türk askeri göndermek ve Kıbrıs'ta bir Türk askerî üssü tesis etmektir¹⁸. Kıbrıs'taki kargaşa ortamı Zürih ve Londra anlaşmalarına kadar devam eder ve Kıbrıs Cumhuriyeti ile ilgili görüşmeler sonrasında Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasında Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğünde Kıbrıs Cumhuriyeti tesis edilir.

2. Kıbrıs Türk Basını ve Mücadele Tarihi

Kıbrıs Türk basını mercek altına alındığı zaman görülecektir ki adada yayımlanan Türk gazeteleri yayımcılarının ve yayımevi sahiplerinin kişisel ihtirasları ve gazetecilik heveslerini karşılamak maksadıyla yayımlanmamaktadır. 1891 yılında yayım hayatına başlayan Zaman gazetesinden itibaren Kıbrıs Türk gazeteleri ve izledikleri yayım politikaları incelendiğinde tek bir gayeye hizmet etmek üzere hazırlandıkları açıkça görülebilir. Bu gaye de Kıbrıs Türk'ünün sesini ve varlığını bütün dünyaya duyurmak, onların haklarını ve çıkarlarını savunmak, adanın Yunanistan'a ilhak edilmesine karşı çıkmak ve Mustafa Kemal Atatürk'ün ifadesiyle 'Türklüğün sesinin solmasını' önlemektir. Bu şartlarda Kıbrıs Türk basını için söylenebilecek en kısa ve doğru tanım ise Kıbrıs Türk basınının bir mücadele basını olduğudur.

1891 yılında yayım hayatına başlayan Zaman gazetesinin ilk sayısında gazetenin var oluş gerekçeleri İngiliz sömürgeciliğiyle savaşmak, Kıbrıs sorununda Rum görüşlerinin propagandasını yapan çok sayıdaki Rum gazetesiyle mücadele etmek, Enosis hareketine karşı durmak, Kıbrıs Türk görüşlerini dünyaya duyurmak, Türkçenin Kıbrıs adasında yaşamasını sağlamak, Adadaki Türk toplumuna toplumsal, siyasal, ahlaki ve eğitimsel açılardan yardımcı olmak şeklinde sıralanır¹⁹. Bu anlamda özellikle 1 Nisan 1955 sonrasındaki süreçte Kıbrıs Türk toplumunda yayımlanan gazetelerin öncelikle misyonları Kıbrıslı Türklerin sesi, gözü kulağı olmak, Enosis iddialarına ve propagandasına karşı koymak ve adada Kıbrıslı Türklerin varlığını yaşatmak olur. Bu noktada Kıbrıs Türk basını mücadele basını olarak adlandırılmalıdır. Örneğin 1960 sonrasında yayım hayatına giren haftalık Akın gazetesi daha ilk sayısında olayların üzerine gideceğini ve Kıbrıslı Türklerin sesi ve kulağı olacağını açıklar²⁰. Bu dönemde karşımıza çıkan önemli bir gazeteci ise Mehmet Remzi Okan olacaktır. 1885 yılında Karpaz bölgesindeki Kaleburnu köyünde doğan Mehmet Remzi Okan eğitim hayatı sonrasında 1915 yılından itibaren Sarayönü

17 *Eleftheria*, 27 Ağustos 1958.

18 *Cyprus Mail*, 18 Ocak 1959.

19 Bekir Azgın, "The Turkish Cypriot Mass Media." *Cyprus: Handbook on South Eastern Europe*, der., K.D. Grothusen, W. Steffani ve P. Zervakis. Germany: Vandenhoeck & Ruprecht in Gottingen, 1998, s.642.

20 *Akın*, 1 Şubat 1962.

Erkek Mektebi'nde²¹ başöğretmen olarak meslek hayatına başlamıştır. Hemen üç yıl sonrasında ise onu eğitimciliğin dışında bambaşka bir alanda görmek mümkündür. Öğretmenlik sona ermiş ve Mehmet Remzi Okan adada yaşayan Kıbrıs Türklerinin siyasi sorunlarına yönelik olarak bir takım çalışmaların içine girmiştir. Adadaki İngiliz idaresi tarafından öğretmen olarak adanın muhtelif yerlerinde görevlendirilen M. Remzi Okan bu halin 1905 yılından 1918 yılına kadar sürdüğünü de belirtir²². Buna göre "Halkı temsil edenler halkın istediklerini ve ihtiyaçlarını anlatacakları yerde hükümete kendi dileklerini bildiriyorlar ve böylelikle halk ile hükümetin anlaşmasına engel oluyorlardı." Bu faaliyetler önce Doğru Yol²³ gazetesinde bugünkü anlamıyla genel yayım yönetmenliği görevine getirilmesi, ardından Kıbrıs Türk toplumu için son derece önemli bir milat olan ve 10 Aralık 1918 tarihinde yüzlerce Türk katılımcıyla "...o günlerin yol durumu ve ulaşım vasıtaları ile kışın soğukunda maddi ve manevi büyük bir külfet olan"²⁴ bu toplantıya katılanlarla toplanan Meclis-i Milli'de etkin bir rol olarak ortaya çıkar. Esasında onun halkın sorunlarıyla ilgilenmesi daha köy okulunda öğrenciyken köye gelen polislerin neden köye geldiklerini araştırmasıyla başlamış, "Kıbrıs'ın zamanına göre okumuşları arasında ve uyanık birisi olan babası" vasıtasıyla sorgulamayı öğrenmiş ve kendi siyasi ve düşünsel çizgisini de daha o günlerden çizmeye başlamıştır. 8 Eylül 1919 tarihinden itibaren çıkartmaya başladığı ve başyazarı da olduğu Doğru Yol gazetesinde de yazılar yazmakta ve İngiliz idaresinin de tepkisini çekmektedir. Doğru Yol gazetesinin ulusalçı ve toplumsal sorunları irdeleyen yaklaşımı nedeniyle her an İngilizlerin gazabına uğrayabileceğini düşünen M. Remzi Okan böylece kendi gazetesini de yayım hayatına sokabilmek için çalışmalarına hız verir. Böylece Doğru Yol, Söz, Hakikat ve Birlik gazeteleri Kıbrıs Türk toplumunun gözü kulağı gazeteler olarak yayımlanmaya devam eder. 57 yaşındayken 22 Ocak 1942 tarihinde İstanbul'da hayata gözlerini yuman M. Remzi Okan böylece 24 yıl devam ettirdiği siyasi ve toplumsal mücadelesini de Cerrahpaşa Hastanesi'nde sonlandırmış olur. Bununla birlikte gazete yayım hayatına kesintilere uğrasa da 14 Ağustos 1946 tarihine kadar devam eder²⁵ ve bu tarihten sonra da Hürsöz olarak yayımlanır.

21 Söz konusu bu okul Lefkoşa'da Atatürk Meydanı'nda Saray Otel'in hemen doğu kısmında bulunan camiye bitişik olarak 150-200 öğrenciyle hizmet veren bir okuldur.

22 M. Remzi Okan'ın "Niçin gazeteci Oldum?" başlığıyla kaleme aldığı mektubundan aktaran Bedia Okan Göreli, 18 Eylül 2010, İzmir.

23 8 Eylül 1919 tarihinde çıkmaya başlayan bu gazetenin imtiyaz sahibi Ahmet Raşit, yazı işleri müdürlüğü de M. Remzi Okan tarafından üstlenilir. Haftalık olarak ve 1926 yılına kadar yayım hayatına devam eden gazete ortalama 1.000 baskı sayısı ile İpsilanti Matbaası'nda basılır.

24 Beria Remzi Özorun, "Enosis Karşısında Kıbrıs Türk'ü (1878-1914 Dönemi), *Güvenlik Kuvvetleri Dergisi*, No 19, Lefkoşa, Mart 1991, s.s.612.

25 M. Remzi Okan'ın kızlarına "Hem okuyup kendinizi yetiştirecek ve adam olacaksınız hem de her işi yapacaksınız. Sadece kendi işinizi değil, başkalarının da işini yapacaksınız." nasihatleri bu dönemde yerini bulur ve eşinin hastalığı sırasında onunla ilgilenen kızları daha sonraki süreçte Kıbrıs Türk toplumunun ilk kadın gazetecileri olarak gazeteyi bin bir sıkıntıyla da olsa çıkarmaya devam ederler. Bedia Okan Göreli ile 15 Ağustos 2010 tarihinde İzmir'de yapılan görüşme.

Burada bahsedilmesi gereken husus ise genç Türkiye Cumhuriyeti devletinde ortaya konulan harf devriminin ardından Mehmet Remzi Okan'ın gazetesine de yeni harfler bizzat Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatıyla gönderilir. Ayrıca bu gazetelerin Kıbrıs'ta yayım hayatına devam edebilmeleri için Türkiye'den yine bizzat Atatürk tarafından görevlendirilen şahıslar vasıtasıyla maddi destek aldıkları da bilinmektedir²⁶. Söz gazetesi sahibi ve başyazarı Mehmet Remzi Okan'ın 1942 yılındaki vefatı sonrasında Kıbrıs Türk toplumunun sesini duyuracak bir yayımın olmaması üzerine Dr. Fazıl Küçük tarafından yeni bir gazete çıkarma konusunda girişimlerde bulunulur. İngiliz idaresinin özellikle 1931 Rum isyanından itibaren geçen dönemi çok ayrıntılı bir şekilde mercek altına alması sonrasında gazeteye müsaade çıkmaz. Yapılan ikinci müracaattan sonra uzun süren bir bekleyiş döneminden sonra 14 Mart 1942 tarihinde Halkın Sesi gazetesinin yayım hayatına başlamasına izin verilir. Gazetenin yayımlanmaya başlamasından sonra Kıbrıslı Türklerin bir araya gelmeleri ve Kıbrıs Türk toplumunun haklarını korumaya yönelik mücadelede yer almaları da hız kazanır²⁷.

Öte yandan Kıbrıs adasında 14 Mart 1942 tarihinden itibaren yayımlanmakta olan ve imtiyaz sahipliğini Dr. Fazıl Küçük'ün yaptığı Halkın Sesi gazetesi de yayım ilkeleri arasında belirttiği üzere Kıbrıs Türk toplumunun haklarını savunmak, toplumun dertlerini dinlemek, sömürge idaresi ve Rum isteklerine karşı koymak, anavatan Türkiye sevgisini ve ona olan bağlılığını devam ettirmek maksadıyla çalışmalarına devam eder ve özellikle 1955 sonrasında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulduğu dönemden 20 Temmuz 1974 dönemine adada olup bitenleri dünyaya yansıtmaya gayret eder. Bu dönemde Kıbrıs'ta yayımlanan Türk gazetelerinin neredeyse tamamının manşetlerinde Kıbrıs olayları yer almaktadır. Örneğin Bozkurt gazetesinde 'Leymosun'da Kanlı Çarpışmalar Oldu', 'Küçük Kaymaklı'da Gerginlik Artıyor.', 'Anavataındaki Kıbrıs Mitingleri Devam Ediyor.', 'EOKA Türklere Karşı Büyük Katliamlara Hazırlanıyor'²⁸, ayrıca Halkın Sesi gazetesinde 'Kardeşlerimiz Can ve Mal Namuslarını Korumak İçin Hicret Ediyorlar', 'Baf'ta Bir Türk Memur Dairesinde Vuruldu', 'Rumların Türklere Tecavüzleri Bütün Şiddetiyle Devam Ediyor.', 'Avukat R.Denktaş İstiklal Mücadelemizde 26 Milyonun Arkamızda Olduğunu Söyledi'²⁹ şeklinde manşetler hemen göze çarpar. Bozkurt gazetesinin 13 Temmuz 1958 tarihli manşeti ve başlığı siyah bir karartmayla çıkar. Gazetenin başlıkları ise 'EOKA Cinayetleri Devam Ediyor. Pusuya Düşürülen Otobüse

26 Bedia Okan Görelî ile 15 Ağustos 2010 tarihinde İzmir'de yapılan görüşme.

27 Dr. Fazıl Küçük, Türk toplumunun sorunlarını dile getiren, Kıbrıs Türklerini birleşmeye çağırarak yazılarını yayımladığı Mehmet Remzi Okan'a ait Söz Gazetesinin 1941'de yayımını durdurması üzerine 14 Mart 1942'de Halkın Sesi'ni yayımlamaya başlar. Fazıl Küçük, *Kıbrıs Türkünün Geçirdiği Acı Günler-II*, Kıbrıs Mektubu Dergisi, Sayı 2, Mart-Nisan 2002, Ankara, s.s.5-7.

28 *Bozkurt*, 3 Temmuz 1958, 24 Temmuz 1958.

29 *Halkın Sesi*, 7 Haziran 1958, 18 Temmuz 1958, 17 Temmuz 1958.

Açılan Ateşte Beş Türk Öldürüldü.' şeklindedir³⁰. Bozkurt ayrıca özellikle Kıbrıs Türk toplumunu ilgilendiren iç siyaset konularında tarafsızlığını tamamiyle muhafaza ederek kamuoyunu büyük ölçüde ilgilendiren iç meselelerde dahi tarafsızlığını ortaya koyar ve olayların sadece haber yönünü ön plana çıkartır. Kıbrıs Türk basın tarihinde bu dönemde yer alan en ilginç gazete ise Erenköy, Selçuklu, Bozdağ, Alevkaya ve Mansura köylerini Rumlara karşı savunmakta olan Kıbrıslı Türklerin daktilo etmek suretiyle çıkardıkları ve adı geçen köylerin baş harflerinden oluşan ESBAM gazetesidir. Söz konusu bu gazete 1963 Kanklı Noel saldırıları sonrasında Erenköy bölgesini oluşturan köyleri savunmakta olan Kıbrıslı Türk öğrenciler tarafından hazırlanmış ve yayım hayatına sokulmuştur. Bütün yokluklara, çekilen sıkıntılara ve Rum ablukasına rağmen adada olup bitenleri duyurabilmek, moral ve motivasyonu güçlü tutabilmek amacıyla yayımlanan gazetede Kıbrıs olaylarının ardındaki gerçekler, uluslararası anlaşmalar, askeri bilgiler, sağlık köşesi ve şiirler yer alır. Aynı şekilde Limasol'da yayımlanan Limasol'un Sesi gazetesi de neredeyse bütün sayılarını ve hemen hemen bütün sayfalarını geçmişte Kıbrıs'ta yaşanan olaylara, özellikle 'İkinci Plevne Müdafaası' olarak belirttiği Limasol bölgesinde yaşanan çatışmalara ve hayatını kaybeden Kıbrıslı Türklere ayırır.

Kıbrıs'ta 1955-1963 döneminde yayımlanan toplam 10 Kıbrıs Türk gazetesi esasında tamamiyle Kıbrıs adasına yoğunlaştığından ada dışındaki Türklere ve onların tepkilerine yer vermemekte ve kısıtlı imkânlar nedeniyle duyarsız kalmaktadır³¹. Ada dışında yaşayan Kıbrıslı Türklerin bu konudaki tepkileri genellikle kendi görüşlerine ve çalışmalarına yer verilmemesi, kendilerinin fikirlerinin sorulmaması, İngilizce yayımlanan Halkın Sesi gazetesinin İngiltere'ye gönderilmemesi, ayrıca Intercommunal Strife adlı broşürlerden temin edememeleri, İngiltere'de Yunan ve Rum propagandasına karşı yaptıklarının duyurulmaması gibi konulardır. Bu konuda sık sık yakınarlardan birisi de Kıbrıs Türktür Cemiyeti Başkanı A. Necati Sağer'dir. Sağer bu konuyla ilgili olarak gerek Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf R. Denктаş'a, gerekse KTKF Sekreteri Dr. Burhan Nalbantoğlu'na değişik dönemlerde müracaat eder. Örneğin 8 Kasım 1958 tarihinde Dr. Burhan Nalbantoğlu'na gönderilen yazıda Scarborough'ta gönderilen 25.000 broşürden Kıbrıs Türk toplumunu ilgilendiren haberlerin ayıklanarak Kıbrıs Türk gazetelerine yazıların gönderilmesinin memnuniyet verici olduğu; ancak o güne kadar yapılan hiçbir faaliyetin Türk gazetelerinde yayımlanmadığı, Londra'daki cemiyetin en son Scarborough'ta ve Londra'daki Muhafazakâr Parti toplantısında yaklaşık 4.000 delegeye Kıbrıs'la ilgili broşürler dağıttığı belirtilir.

30 Bozkurt, 13 Temmuz 1958.

31 Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Başkanı Rauf R. Denктаş'a Londra'dan gönderilen 31 Ekim 1958 tarihinde Cyprus is Turkish Association (Kıbrıs Türktür Cemiyeti) KBR/FDR. No.721. sayılı resmi yazı

3. Nacak Gazetesinin Yayınları

Bu dönemde Kıbrıs'ta en önemli dönüm noktası ise Nacak gazetesinin yayım hayatına başlamasıdır. Nacak gazetesinden önce Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu ve Kıbrıslı Türklerin faaliyetleri konusunda toplumu aydınlatmak ve haberdar etmek için kullanılan yol ise genellikle KTKF tarafından yayımlanan faaliyet raporları veya bilgi bültenleridir. Örneğin Nacak gazetesinin ilk sayısının çıkmasından hemen önce Nisan 1959 tarihinde yayımlanan aylık bültende Rauf R. Denктаş'ın 'Tutunmak ve Yükselmek Azmindeyiz.' başlıklı bir yazısı yer almaktadır³². Söz konusu yazıda Rauf R. Denктаş tarafından Kıbrıs Türk toplumunun iktisadi alanda da söz sahibi olabilmesi, devamlı alıcı ve tüketici olmak yerine ürettiğini satan ve üreten bir toplum haline gelebilmesi, Zürih anlaşması sonrasında kazanılan haklarla perakendecilikten öteye gidemeyen ticaret hayatının kalkınması ve Türk'ün Türk'ü koruması gerektiği belirtilir³³. İlginç bir nokta ise Kıbrıs'ta Nacak gazetesi yayım hayatına başlamadan hemen önce İngiltere'de yaşayan Kıbrıslı Türklerin de seslerini duyurabilmek amacıyla bir gazete çıkarma girişimine başlamalarıdır³⁴. 'Her Şey Vatan İçin' ifadesini kendilerine parola olarak alan gazete yetkilileri gazeteyi önce aylık, ilerleyen dönemde de haftalık olarak çıkartmayı planlamakta ve 'Türklüğe ve Kıbrıs'taki cemaatimize her sahada hizmet için' bu girişimi başlatmaktadır³⁵. Nacak gazetesinin sahibi kâğıt üzerinde Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu, imtiyaz sahibi ise Rauf R. Denктаş olarak görülmektedir;³⁶

"Türk Mukavemet Teşkilatı bir gazete çıkarmaya karar verdi. Rıza Vuruşkan gazetesinin adını eski bir Türk silahı olduğu için Nacak koydu. Aslında tirpanla nacak arasında bir süre tereddüt ettik. Dış görüşü olarak Denктаş sahibi, ben de Yazı İşleri Müdürü olarak görülecektik. Gazetenin ilk sayısını 29 Mayıs 1959 tarihinde çıkarttık..."

Görüldüğü üzere gazete esasında 1 Ağustos 1958 tarihinden itibaren Kıbrıs'ta Ali Conan kod adı ve İş Bankası Müfettişi görüntüsü altında Bayraktar olarak görev yapan Albay Ali Rıza Vuruşkan'ın komutasındaki Türk Mukavemet Teşkilatı'nın günlük hayattaki eli ayağı olacaktır. Gazete, Halkın Sesi Matbaası'nda basılır ve son sayısının yayımlandığı 22 Aralık 1963 gününe kadar haftalık olarak basılır. Gazetenin son sayısı Kıbrıs yakın tarihine Kanlı Noel olarak geçen ve Akritas Planı olarak adlandırılan bir kıyım planına göre adada yaşayan bütün Kıbrıs Türklerini ortadan kaldırarak adayı Yunan adası yapmayı planlayan bir stratejinin uygulamaya geçirilmesinden bir gün sonra böylece son bulacaktır. Gazetenin fiyatı 15 Mils olarak belirlenmiştir. Gazetenin

32 KTMA, Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Aylık Bülteni, Nisan 1959.

33 A.g.b., Nisan 1959.

34 Türk Sesi gazetesinden A.Necati Sağer tarafından Rauf R. Denктаş'a gönderilen 1 Mayıs 1959 tarihli yazı. KTKF Arşivi.

35 A.g.y..

36 Fuat Veziroğlu ile 16 Kasım 2003 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme.

ilk sayfasında Nacak ifadesinin hemen yanında 'Haftalık Siyasi Gazetedir.' ibaresi yer almakta, bunun hemen yanında gazetenin abonelik şartları, gazetenin imtiyaz sahibi ve adresi gibi bilgiler bulunmaktadır. Gazetenin sol köşesinde ise Nacak üzerine bir başak amblemi yer almaktadır. Aynı sütunun sağ köşesinde ise üzerinde 'Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır. Toprak eğer uğruna ölen varsa vatandır.' yazılı bayrak, asker, meşale ve sırmadan oluşan bir amblem bulunmaktadır. Gazete ilk sayısında yayım ilkelerini 'Kıbrıs Türk köylüsünü topyekûn kalkındırma mücadelesine girişmek, Türk işçisinin haklarını savunmak, millî davamıza set çekenlere karşı durmak, millî bilinci ayakta tutmak, ada Türklerini bu bilinçaltında toplamak ve Enosis'e karşı mücadele etmek' olarak açıklar. Gazetenin asıl amacı ulusal bilinç etrafında Kıbrıslı Türklerin toplanmalarını sağlamak ve Enosis'e karşı çıkmaktır³⁷. Bu bağlamda gazete ilk sayısından son sayısına kadar Kıbrıs Rum basınıyla mücadele eder; ancak gazetenin karşı çıktığı sadece Rum basını değildir ve bunlar arasında Cumhuriyet gazetesi de bulunmaktadır. EOKA'ya karşı Kıbrıs Türklerini bilinçlendirir, sağlık, spor, kültür, coğrafya, tarih, ulusal bilinç, Türkiye ile ilişkiler, tarım, ziraat ve köylerle ilgili son derece faydalı çalışmalar yapar ve Türk toplumunu ayakta tutan dinamikler üzerinde yoğunlaşır. Gazetenin bütün bu faaliyetleri esasında özellikle 16 Ağustos 1960 tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti kuruluncaya kadar fiili olarak Kıbrıs Türklerine hizmet eden Federasyon'un bütün siyasi, kültürel, ekonomik faaliyetlerini yansıtmak, halkı özellikle iktisadi alanda bilinçlendirmek, kantonlara sıkışıp kalmış Türkleri ticari alanda geliştirip kalkındırmak ve ticari hayatı zenginleştirmektir. Yazarlardan da anlaşılacağı üzere gazete her ne kadar TMT'nin sosyal alandaki yayım organı olarak bilirse de Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu adına yaptığı ziraattan tarıma, hayvan yetiştiriciliğinden süt üretimine, balcılıktan balıkçılığa kadar çok farklı alanlarda yol gösterici olmaktadır. Gazete ayrıca kooperatifçiliği geliştirmek suretiyle Kıbrıs Türklerinin işbirliği içerisinde varlıklarını korumalarını da amaçlamaktadır. Bütün bu faaliyetlerin arkasında ise Federasyon vardır. Gazetenin yayım hayatına başlamasıyla beraber Cuma günleri bütün ada sathında dağıtımı da üçü çocuk toplam dört kişi tarafından yapılmaya başlanır. Gazetenin özellikle Cuma günü yayımlanmasının nedeni ise adanın dört bir köşesinden Lefkoşa'ya otobüslerle gelen Kıbrıslı Türk köylülerdir. Gazetenin dağıtımı bağlamında böyle bir kolaylığın yaşanabilmesi ve adanın her tarafına gazetenin rahatça dağıtılabilmesi için Cuma günü özellikle seçilir. Bunun dışında Lefkoşa'ya gelemeyen diğer köyler ve Kıbrıs Türkleri için de özellikle haberleşme alanında istifade edilen Lozan Otobüs Şirketi'ne ait otobüsler devreye girer. Gazetelerin otobüs şoförleri veya köylüler aracılığıyla gizlice götürülmesi de son derece tehlikeli ve riskli bir iş olarak ortaya çıkar. İngiliz idaresi yanında EOKA tarafından da özellikle köy yollarında yapılan denetleme ve kontrol gazetenin alıcılarına ulaştırılması için her zaman tehlike yaratır. Gazetelerin köylerde ilk ulaştırıldığı kimseler ise hep köy öğretmenleri olacaktır. Gazetede ayrıca Rauf

37 Nacak, 18 Mart 1960.

R. Denктаş, Fuat Veziroğlu, T. Bayraktarođlu, Salih Çelebiođlu, H. Tacal, Orbay Mehmet Necati Taşkın, H.M. Irkad, İlter Veziroğlu, Erol N. Erduran, Orbay Deliceirmek, Cavit Ramadan, Mutallip Vudalı, M. Şükrü de yazılar yazmaktadır.

Gazete yayım hayatına başladığı 29 Mayıs 1959 tarihinden itibaren 1963 yılına kadar geçen süreçte Kıbrıs Türk toplumunu ‘Türk’ten Türk’e Kampanyası, Vatandaş Türkçe Konuş Kampanyası, Yerli Malı Kullan Kampanyası’ gibi kampanyalarla bilinçlendirmeye çalışırken, ayrıca tarımdan ziraata, sanayiden kültüre, tarihten ekonomiye kadar pek çok alanda da yetiştirmeye çalışır³⁸. Gazetenin yayım politikası ve kapanuncaya kadar devam ettirdiği siyasi çizgi böylece çok nete olarak ortaya çıkar. İlk etapta toplumun bütün katmanlarını kucaklayarak Kıbrıs Türk halkını sadece ekonomik olarak değil, siyasi ve kültürel açıdan da geliştirecek ve Rumlara bağlı kısıtlayıcı unsurları ortadan kaldıracak tedbirleri anavatan Türkiye’nin de desteğiyle bunları gerçekleştirmek söz konusudur. Gazetenin Cumhuriyet ile çatışması da bu noktada başlamaktadır. Cumhuriyet gazetesi her ne olursa olsun adada kurulan cumhuriyetin devamından yanadır ve ekonomik kalkınmanın da, kültürel ve siyasi kalkınmanın da ancak demokrasi içinde mümkün olabileceğini belirtmektedir. Bu bağlamda Cumhuriyet Taksim ve Enosis fikirlerine de sert tepki göstermektedir. Ancak Nacak gazetesine göre iki toplumu huzur ve sükuna kavuşturmak için yapılacak iş eşit haklara sahip iki ayrı toplum olarak yaşamalarını sağlamaktır. Aksi bir durum ise ‘Büyük Sahra Çölüne kar yağmasını beklemek kadar boş bir hayal olur’³⁹.

Kıbrıslı Türkleri “fert olarak değil de cemaat olarak bir vahdet yaratması için” Enosis’e karşı tek yumruk olmaya çağırın gazete, halka ayrılık ve bencilik değil, birlik ve beraberlik aşılmasını hedefler⁴⁰. Daha sonra bütün ada sathına yayılacak olan Türk’ten Türk’e Kampanyası da bu dönemde hayata geçirilir⁴¹. Genel olarak bakıldığında gazetenin politikası Kıbrıslı Türkleri ulusal bilinç etrafında derleyip toparlamak ve bu ulusal bilinç çerçevesinde Rumların, Megali İdea çerçevesinde Kıbrıs adasını Yunanistan’a ilhak amacını güden Enosis arzularına karşı koymaktır. Nacak gazetesi Kıbrıslı Türkleri uyandırmak ve millî hislerine de tercüman olmak düşüncesindedir⁴². Nacak bu durumu ayrıca

38 Rauf R. Denктаş gazetenin çıktığı ilk dönemi “Nacak gazetesinin görevi morali yüksek tutmaktı. Yani bugün (onun yerine) Volkan gazetesi var. İçimizdeki kötü niyetlileri teşhir etmek, onların kötü propagandasına gerçekleri üretmek vs. Nacak gazetesi benim adıma çıktı ama yazarları, siyaseti tamamen TMT tarafından otururlar yazarlardı ve TMT liderliği karar verirdi ‘Yarın şöyle olsun, öbür gün buna cevap verin.’ diye ama o da hep benden bilinirdi... Gazetenin fonksiyonu oydu ama reklâm günlerinde ‘Çıktı çıkacak. Her Türk evine nacak almalıdır.’ diye radyoda açıklamalar yapardı. Herkes ‘Yahu herhalde bir şeyler olacak.’ diye evine nacak almaya başladı. O da işin espri tarafı...” diyerek açıklar. KKTC’nin ilk Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş ile 8 Temmuz 2003 tarihinde Lefkoşa’da yapılan görüşme

39 Nacak, 5 Ocak 1962.

40 Nacak, 5 Haziran 1959.

41 A.g.g.

42 Nacak, 24 Temmuz 1959.

“Çarpışma günlerinde saklanacak delik arayanlar, mücadele günlerimizde ticari tetkik seyahatine çıkanlar, sıkıyönetim günlerinde, sokağa çıkma yasağı konduğu günlerde aç ve işsiz kalan halkı düşünmeyenler, Türk'ten Türk'e Kampanyası devam ederken acentelik koparmak için ecnebi memleketlere sahte şirket isimleri verenler, 1958'in mücadelesini hor görenler, Türk halkına yapılan haksızlıklara göz yumarak her şeyi toz pembe göstermek isteyenler, etraflarına topladıkları 3-5 komünist bozuntusu ile halkın midasını bulandırma yolunu seçenler, cemaat hizmetinde olanlara vicdanları sızlamadan hırsız damgası vururken mahkemelerde hırsızlıktan hüküm giyenler bütün bunları unutarak bugün dile gelmişler, bülbül gibi ötüyorlar... Çıkardıkları gazete ile tenkit ediyoruz, söz hürriyetimizi kullanıyoruz zihniyetiyle hareket ediyorlar... ” sözleriyle eleştirir⁴³.

Nacak gazetesinin 31 Temmuz 1959 tarihli sayısında 'Tarımcı' imzalı ve 'Köylümüzün Kalkınması Şarttır.' başlıklı bir haber yayımlanır. Buna göre Türk köylüsünün korunması için yapılması gerekenler ilkokulların sayılarının artırılarak yeteri kadar öğretmen tahsis etmek, okulların kitap ihtiyaçlarını karşılamak, şehir hayatının imkanlarından köylülerin de istifade etmesini sağlamak, köy insanların teknik konulardaki sorunlarına yardımcı olacak birimler kurmak, köylerde birlik ve düzeni bozmaya çalışanlara karşı uyanık olmak ve bu şekilde davrananları cezalandırmak, Türk'ten Türk'e kampanyasını kötü niyetlerle kullanmaya çalışanlara karşı uyanık olmak ve çiftçi çocuklarını ziraat ve tarım konusunda yetiştirerek eğitmek başlıca görevler olarak gösterilir. Gazetenin 14 Ağustos 1959 tarihli sayısında 'Tehlike Çanları' başlıklı bir makale yayımlayan Rauf R. Denктаş ise 11 Ağustos 1959 akşamı KEM isimli yasadışı Rum örgütü adına dağıtılan Grivas imzalı bildirimleri ön plana çıkarır ve 'Rum cemaatinin en önde gelenleri 'Bu beyanatlar bizi ilgilendirmez. Bunlar müfrit bir azınlığın çılgınlığıdır.' deseler bile biz bu tatlı sözlere kanmayacağız. Kıbrıs'ta tehlike çanları çalıyor. Bunun farkındayız. Bütün tutumumuz bu tehlikenin mevcudiyetini ve büyüklüğünü takdir ederek ayarlanmıştır... Maceraperestler vakarla yolunda yürüyen, sözünün eri Türk cemaatini hiçe sayan hareketlerden vazgeçsinler.' der. Cumhuriyet Bayramları da Kıbrıslı Türkler tarafından coşkuyla kutlanmaktadır. Nacak gazetesi de adada yayımlanan diğer Türk gazeteleri gibi millî günlerle ilgili olarak da bilinçlendirme gayretlerine devam etmektedir.⁴⁴ Bu arada Dr. Fazıl Küçük, Rauf R. Denктаş, Osman Örek ve Fazıl Plümer'den oluşan Kıbrıs Türk heyeti Haziran 1960 döneminde Ankara'ya giderler ve Millî Birlik Komitesi Başkanı Cemal Gürsel'le de görüşürler. Bu ziyarette Gürsel 'Davanızı sınıksız tutmaktayım. Bundan hiçbir endişenizin olmamasını isterim. Zürih ve Londra anlaşmalarının harfiyen tatbikinde sonuna kadar ısrar edeceğiz.' açıklamasında bulunur⁴⁵.

43 Nacak, 4 Ağustos 1961.

44 Nacak, 30 Ekim 1959.

45 1960 Haziran tarihli A.2/22-12 sayılı belge. KTKF MİT Dosyası. KTMA.

Öte yandan Nacak gazetesinin 8 Temmuz 1960 tarihli sayısı neredeyse tamamıyla Kıbrıs Türk köylüsüne ayrılmıştır ve Atatürk'ün tarım, köy ve köylüyle ilgili düşüncelerine yer verilmiştir⁴⁶. Aynı dönemde EOKA lideri Grivas da 16 Ağustos 1960 tarihinde Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'ın garantörlüğünde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı olan ancak 'Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsız bir devlet olmasını hiçbir zaman istemeyen'⁴⁷ Makarios üzerindeki baskılarını artırarak devam eder. Grivas, yıllar boyu kendisiyle suç ortaklığı yapmış olan Başpiskopos Makarios'a 'Ya şimdi veya...' diye tehditler savurarak anlaşmaları ve anayasayı hükümsüz ilân etmesini ve adada yaşayan Kıbrıslı Türkleri susturmasını ister⁴⁸.

4. Nacak Gazetesi ve Türk'ten Türk'e Kampanyası

Bu dönemde Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu'nun mercek altına aldığı ve ziyaretler gerçekleştirdiği ilk yerleşim merkezleri ise Lefkoşa-Poli yolu üzerindeki köylerdir. Akaça'da fakir öğrencilere ve fakir ailelere yapılan yardımdan sonra Gaziveren'e geçilir. Kserovunoy ve Limnidi'de de köylülerle beraber onların dertlerini dinleyen Denктаş ve Nalbantoğlu daha sonra tekrar Lefkoşa'ya dönerler⁴⁹. Köy ziyaretleri sonrasında Kıbrıs Türk toplumunun Türkiye ile bağlarını sağlamlaştırmak ve dünya ile irtibatı sağlamak üzere KTKF başta Yalya, Vreisa, Vitsada, Terazi, Tremetuşa, Sarama, Singrasi, Pitargu Petrofan, Pileri, Malya, Monyat, Mamunlu, Avgalida, Yukarı ve Aşağı Arodez, A.Irini, Afanya, Aytoma, Anafodia, Asproya, Klavya, Anglia olmak üzere Türklerin yaşadığı 34 köye Türkçe gazete gönderilmesine başlar. Köy muhtarları veya köylerde bulunan spor kulüplerine gönderilen bu gazeteler Lefkoşa'daki Türk spor kulüplerinden veya TMT'nin özellikle kuruluş aşamasında bulunduğu dönemde TMT mensuplarının irtibat noktası, daha sonra da ilk Bayraktar Rıza Vuruşkan'ın karargâhı olarak kullanılan Hazım Remzi Ticareteviden alınmaktadır⁵⁰. Hazım Remzi'nin dükkânıyla Nacak gazetesinin de merkezinin bulunduğu Ankara Sokak esasında TMT'nin bütün faaliyetlerinin planlandığı yerdir. Daha sonra bütün ada sathına yayılacak olan Türk'ten Türk'e Kampanyası da bu dönemde hayata geçirilir. Bu kampanyayla Kıbrıslı Türklerde ulusal bilinç uyandırılmaya, birbirleriyle olan ilişkilerinde daha duyarlı olmaya ve birbirlerine her açıdan destek olmaya yönelik gayretler ön plana çıkartılmaya çalışılır. Böylece Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu'nun Kıbrıslı Türklere ve TMT'ye destekleri de bu bağlamda başlar,⁵¹

46 Nacak, 8 Temmuz 1960.

47 Richard Clogg, *Modern Yunanistan Tarihi*, İletişim Yay., İstanbul 1997, s.191.

48 Nacak, 4 Ekim 1963.

49 *Halkın Sesi*, 7 Ocak 1958.

50 *Halkın Sesi*, 15 Ocak 1958.

51 KKTC'nin ilk Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş ile 8 Temmuz 2003 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme.

"Bir kere bir yeraltı teşkilatının varlığı hissediliyordu. Türk'ten Türk'e kampanyası Volkan zamanında başladı ve sonra TMT'ye geçti ama bizim Rum'a verdiğimiz para mermi oluyor, askerî vergi alınıyor Rum'dan bilinen şekilde. Bunları yaydık ve neticesini elde ettik. Türk acentelikleri doğdu. Türk tacirler, tüccarlar meydana çıkmaya başladı küçük küçük de olsa. Bunları da tabii suiistimal edenler oldu. Bir çarşı murakabe komisyon heyeti kurduk. Başına kelli fellî adamlar koyduk. Onları dinlemeyenler yahut baskı yaptıydı efendim. Adama diyoruz ki 'İşte bak burada Türk malı var. Bunu al.' Gider Rum'dan alırdı daha ucuz diye. Yakalanınca ve kendisine bir ceza verilince kıyametleri koparırdı. Neticede bir Türk çarşısının ve bir Türk ekonomisinin doğmasına sebep oldu o kampanya."

Faaliyetlerin daha somut ve olumlu yönde gelişebilmesini amaçlayan girişimler sonrasında 50 Kıbrıs Lirası mükâfatlı bir de anket yapılarak ada sahinde Kıbrıslı Türkler arasındaki toplumsal dayanışmanın daha da geliştirilmesi amaçlanır. Buna göre 3 önemli konuyla ilgili sorulan 3 soruya verilecek cevaplar arasında en beğenilenler ödüle uygun görülecektir;⁵²

1. Çarşımızın büyümesi, olgunlaşması için neler lazımdır? Ne yapılmalıdır?
2. Kooperatif ithalat ve ihracat merkezleri, kooperatif bakkaliyeleri hayatı ucuzlatacak mı?
3. Cemaatimizin en erken bir zamanda yükselmesi için düşündüğünüz tedbirler nelerdir?"

Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu'nun bu faaliyetlerine en büyük destek ise Nacak gazetesinden gelir. Nacak tarafından yürütülen kampanyalardan bir tanesi de yerli malı kullanma ve ulusal ekonomiyi canlandırma girişimleriyle ilgilidir;⁵³

"Çarşımızı Boşaltmayalım.

Geçenlerde bir arkadaşım mesleğine elzem küçük bir şey arıyordu. Türk çarşısını aradı taradı bulamadı. En nihayet komşu çarşıdan getirtti. Getirtti amma fiyatı azami 125 mili aşmayan bu eşya için iki mislini ödemeye mecbur kaldı. Komşu çarşıdaki tüccar o eşyanın Türk çarşısında bulunamadığını anlamış olacak ki, geçer fiyatı istemeyi aklından bile geçirmedi. Türk çarşısını genişletmek bu küçük misalden de görülüyor ki her Türk ferdi için daha elverişli olmaya mukadderdir. Belki bugün yeni kurulan ticarî müesseselerin başlangıç masraflarını karşılamak için birkaç kuruş daha fazla ödemeye mecbur kalıyoruz; fakat ilerisi için kendi kendimize bir yatırım yapmış oluyoruz. Kısacası ileride maruz kalabileceğimiz herhangi bir iktisadî bir baskıyı önlemiş oluyoruz. Türk çarşısında bulamadığımızı komşu çarşıdan fahiş fiyatla tedarik etmek mecburiyetini şimdi verdiğimiz ehemmiyetsiz fiyat farklarıyla bertaraf etmiş oluyoruz.

52 Nacak, 18 Eylül 1959.

53 Nacak, 10 Temmuz 1959.

Komşu çarşıdaki bazı çeşitlerin biraz ehven fiyatları hiç şüphesiz celb edicidir. Fakat bunun muvakkat olduğunu gözden kaçırmamalıyız. Ticarete muhasımı iflas ettirmek maksadıyla bir müddet için daha ucuz satıp ziyana katlanmak tarih kadar eski bir taktiktir. Muhasım bir defa ortadan kalktı mı fiyatlar hemen yükselir ve alıcılar o zaman geçmişleri de ödemiş olurlar. İşte çarşı monopolü bu şekilde yine bir ellerine geçerse o sözde ucuz fiyatlar ani olarak ortadan kalkacak ve yerine keyfi ve fahiş fiyatlar hüküm sürecektir. İktisaden en büyük garantimiz çarşımızın sönmemesine dikkat etmektir. Bu adada hür bir cemaat olarak yaşamak için iktisaden mümkün mertebe müstakil olmamız şarttır. İktisaden çürümüş bir varlık kölelik etmeye mahkûmdur. Bunu takdir edebilmemiz istikbale emniyetle bakmamızın en parlak delilidir.”

Buna benzer faaliyetlerin içerisine EOKA da girer ve Kıbrıslı Rumların kesinlikle İngiliz malı almamaları, Türklerle alışveriş yapmamaları konusunda Kıbrıslı Rumlar devamlı uyarılırlar. EOKA'nın bildirimlerindeki tek fark ise aksi davranışlarda bulunanların tehdit edilmeleri ve söz konusu bu kişilerin zaman zaman ölümle cezalandırılmalarıdır;⁵⁴

“Kıbrıslılar,

1. Her yıl 200.000 Kıbrıs Lirasından fazla paranın İngiltere damgalı çikolata ve şekerleme için harcadığını, hâlbuki bizim ülkemizde çok daha iyilerinin üretildiğini,

2. En iyi şarapları ve içecekleri üretmemize rağmen üreticisi tarafından ihraç edilsin veya edilmesin satın alan kimsenin İngiliz idaresine şişe başına 100 Mils vergi ödediğini,

3. Her şişelenmiş likörde üreticisi tarafından ihraç edilsin veya edilmesin satın alan kimsenin İngiliz idaresine şişe başına 100 Mils vergi ödediğini,

4. Ayakkabı üreticilerimizin yurtdışından ve özellikle de İngiliz malı ayakkabıları tercih etmemiz nedeniyle işsiz olduklarını biliyor musunuz?

Mademki her Kıbrıslı yukarıdakileri biliyor, o halde bizleri esir olarak tutmaya devam eden, bizleri kullanan ve bizleri yönetenleri sarsmak, Kıbrıslı üreticilere destek olmak ve Kıbrıslı işçilere iş imkânları sağlamak amacıyla;

a) İngiltere'den şekerleme türü şeyler ithal etmemeliyiz. Eğer bunlardan herhangi birisi ithal edilirse bunları boykot etmeli ve mahalli olarak bölgemizde üretilen şekerlemeleri satın almalıyız.

b) İngiltere'den alkollü içki ithal etmemeliyiz. Kıbrıs şarap üreticilerini desteklemek amacıyla burada yapılanları içmeliyiz.

c) Mühürlenmiş şişelerde satılan her içekten Kıbrıs'taki tiran rejimini desteklemek amacıyla İngilizlere vergi verildiğinden mühürlenmiş şişelerde satılmayan mahalli içecekleri içmeliyiz.

⁵⁴ EOKA'nın 6 Mart 1958 tarihinde Lefkoşa'da dağıttığı Yunanca bildiri. KTMA, EOKA Bildirileri Dosyası No. 1318 ve 1319.

d) Kıbrıs'ta yapılan ayakkabıları giymeliyiz. Bir atasözü "Böyle bir ayakkabının yamalı olup olmadığını göz önüne almadan kendi ülkende yapılan ayakkabıyı giy." der.

Haydi Kıbrıslılar! Bütün Kıbrıslı vatanseverler zorba yönetimi sarsın. Bu şekilde bütün Kıbrıslı Rumlar mücadele eden oğullarıyla beraber mücadelede yer alacaklardır. İyi bir başlangıç olarak silahlı mücadeleyi kazandığımız gibi pasif mukavemet mücadelesini de kazanacağız ve zaferle taçlanmış bir sona erişeceğiz. Yalnızca yukarıdaki emirlerle uymak değil ayrıca diğerlerine tavsiyelerde bulunmak ve onların da uymalarını sağlamak her Kıbrıslı Rum'un görevidir. Diğer emirler de yakında gelecektir."

Aynı dönem içerisinde toplumlararası çatışmaların giderek artması ve bunun sonucu olarak ekonomik hayatın da durma noktasına gelmesi sonucu devreye yine Evkaf dairesi ve Federasyon girerek sıkıntıları gidermeye çalışır;⁵⁵

"Son Fevkalade Ahval dolayısıyla ekonomik bünyemizde sıhhi bir muvazene temini yolundaki sair teşebbüslere ilaveten hükümetin cemaatimizi mahrum bıraktığı iş bulma ve işsizlere yardım gibi hizmetlerin imkanlarımız dahilinde görülmesi için Lefkoşa'da hususi müşterek bir teşkilat kurduğumuzu sayın halkımıza duyururuz. Bu teşebbüsümüzde muvaffak olmak için halkımızın maddi ve manevi yardımına ve işverenlerle işçilerimizin sıkı işbirliğine ihtiyaç olduğunu bilhassa belirtmek istiyoruz. İş bulma ve işsizlere yardım hizmetlerinin görülmesi için Lefkoşa'daki Evkaf Dairesi'nin yanında Londra Sokağı No.16'da hususi bir büro açmış bulunuyoruz. Herhangi bir sahada işçi isteyenlerin bunları doğrudan kendilerinin temin etmeyip bu büroya müracaat etmelerini bilhassa rica ederiz. Hangi iş için nasıl bir işçi istediklerini bu büroya bildirmeleri üzerine kendilerine istedikleri işçiler temin edilecektir. İşsizler de bu büroya müracaat edip istenilen tafsilatı hususi formalara kaydettirmelidirler. Sosyal sigorta kartlarını da beraber götürebilmelidirler. Sosyal sigorta kartı olmayanların ilgili hükümet makamlarından böyle bir kart temin etmeleri elzemdir. Halkımızdan bu maksat için maddi yardımda bulunmak isteyenlerin bu yardımlarını ya Evkaf Dairesi'ne veya Federasyon'a yapmalarını rica ederiz."

Bu arada Nacak gazetesinin devamlı olarak takip ettiği kampanyalarından birisi olan ve başkanlığını Rauf R. Denктаş'ın yaptığı KTKF da Türk'ten Türk'e seferberlikleriyle Kıbrıslı Türkler arasında ulusal dayanışmayı gerçekleştirme gayreti içerisinde;⁵⁶

"Türk'ten Türk'e Kampanyası ve Türk Çiftçisi,

Kıbrıs davası, liderlerimizin ve Türkiye'mizin azimli çalışmaları sayesinde çok şükür lehimize halledildi. Dava kazanıldı, haklarımız teslim edildi. Halen cemaat olarak bir kalkınma davamız var. Bu güzel adada şerefli bir Türk varlığı halinde gelişmek kararındayız. Bunun için en kısa zamanda kalkınmak lâzım. Kalkınma paraya dayanır. Paranızı elden kaçırmamak, yabancıya vermemek lazımdır. Türk'ten Türk'e kampanyamızı bir niyetle başlattık ve yürütüyoruz. Cemaat olarak kalkınabilmemiz için Türk'ten Türk'e kampanyamızın yüzde yüz muvaffak olması lâzım.

55 Halkın Sesi, 10 Temmuz 1959.

56 Nacak, 10 Temmuz 1959.

Türk'ten Türk'e açık bir paroladır. Her Türk, bütün ihtiyacını Türk'ten temin edecek, yabancıya para vermeyecek. Parasız kalkınma ve gelişme olamayacağına göre bu çok yerinde. İhtiyacımızı Türk'ten alacağız dedik. Ya Türk'te olmazsa, bulunmazsa? O zaman ister istemez paramız yabancıya gidecek. Bu bizim cemaat olarak yapmak istediklerimizle taban tabana zıt. Bütün ihtiyacımız cevap verecek bir Türk çarşısı ve pazarı yaratmak mecburiyetindeyiz. Bu alanda epey ilerleme kaydetmiş bulunuyoruz; ancak bütün ihtiyaçlarımızı kendimizin karşılayamadığı da meydanda.

Yiyecek davamızı ele alalım. Bu çok önemli ve acele halledilmesi gereken bir davadır. Çünkü yemeden yaşanmaz. Biz, yakın zamanlara kadar yiyeceklerimizin çoğunu Rum müstahsilden temin ediyorduk. Bu hal Türk sebzciliğini âdeta sömürmüş, durdurmuştu. Türk çiftçisi çarşıya sebze yetiştirmeyi ihmal etmiş, yalnız buğday, arpa ve patates, fasulye gibi sebze yetiştiriyordu. Sıkışık günlerde bunun cezasını hepimiz bol bol çektik. Yiyecek sıkıntısı, sebze eksikliği hepimizi kırdı geçirdi. Bu hal karşısında birçok çiftçimiz harekete geçerek yiyecek yetiştirmeye başladı. Halen pazara Türk sebzeleri gelmekte fakat ihtiyacımıza yetmiyor. Köylümüzün sebzciliğe daha fazla önem vermesini bekliyoruz. Sebzcilik kolay bir iş değil. Bol emek ister, bol su ister, bol para ister. Her şeyden mühim olarak ustalık ister. Bundan başka, sebze yetiştiren Türk çiftçisinin göz önünde bulunduracağı bazı esaslar da var. Sebze her mevsimde devamlı ve çeşitli olarak, bol bol tüketilmek ister. Bizde turfandacılık yani ilk ve son turfanda sebze yetiştirmek tekniği eksiktir.

İlk olarak yumuşak deniz sahillerindeki köylerimizin bu konuyu titizlikle halletmeleri gerekir... Çiftçi ve bahçıvanlarımızın bir başka noktayı hesaba katmaları lâzım. O da Rum sebzcilerinin rekabeti. Artık Rum sebze "Malımı Türk'e satmam." demiyor. Hatta Türk sebzcileri batırmak için daha ucuza dahi satıyor. Halka Türk karpuzu veya sebzesidir diye de geçer fiyattan fazlasına satılamaz. Bütün bunları köylümüzün göz önünde bulundurarak işlerini ona göre ayarlaması icap eder. Türk'ten Türk'e kampanyasına uyarak çarşıya bol ve ucuz yiyecek yetiştirmek vazifesi köylünüdür, bahçecinindir. Parolamız devamlı bol ve ucuz yiyecek yetiştirmek olmalı."

Böylece Türk'ten Türk'e Kampanyası çerçevesinde adada yaşayan yediden yetmiş yediye bütün Kıbrıslı Türkler Türk malı kullanmaya davet edilirler;⁵⁷

"Muhterem aile reisleri, ev hanımları, genç kızlar;

Elinize sepetinizi aldınız, çarşıya çıktınız. Eğer bu adada Türk toplumu olarak insan gibi yaşamamızı istiyorsanız gelişigüzel alışveriş yapmayın. Cebinizdeki sigara, ayağınızdaki ayakkabı, bakkalınızdan aldığımız peynir, evinizdeki ayakkabı boyası, buzdolabınızdaki ağır ve hafif içkiler Türk malı mıdır? Türkiye'den getirilen konserveleri tercih ediyor musunuz? Ve.. ve bilhassa satın aldığımız ithal mallarının yüzde yüz Türk acenteleri tarafından ithal edildiklerine dikkat ediyor musunuz? Şimdiye kadar etmemişseniz bugünden itibaren olsun dikkat ediniz. Yukarıdakileri göz önünde tutmak

57 Nacak, 17 Temmuz 1959.

senin de menfaatin icabıdır. Türk kardeşlerimiz ellerinizi vicdanlarınıza koyunuz. Var olmanız için bu küçük kuralları tatbik ediniz;

Türk gençleri,

Bu hafta bankanıza ne kadar para yatırdınız? Kooperatiflerinize ne kadar para teslim ettiniz? İstikbalin neler getireceği meçhuldür. Paranızı biriktirmezseniz bir gün pişman olacaksınız. Bankanızda daima bir miktar para bulundurunuz. Hem kendi kendinizi, hem cemaatinizi iktisaden kalkındırmış olursunuz. Birer birer kalkınırsak cemaatçe kalkınmış oluruz. Gençlerin parası cemaatin parası demektir. Gençlerin parası varsa cemaatin parası var demektir."

Gerek Nacak gazetesinin bu konudaki aktif rolü, gerekse Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu'nun girişimleri ve gerekse TMT'nin kontrol ve gözetiminde yapılan faaliyetler yavaş yavaş semeresini vermeye başlar. Kıbrıslı Türkler arasındaki dayanışma ve birlik ruhu gözle görülür bir ölçüde artış gösterir ve yediden yetmişe herkes elinden hangi iş gelirse onu yapabilmek için seferber olur. Bu bağlamda Türklerin yaşadıkları bölgelerde iyileştirme, kalkındırma, restorasyon ve tamir çalışmaları da kendisini gösterir. Nacak tarafından Kıbrıslı Türkleri eğitime ve ulusal bilinç kazandırma yönündeki gayretler bunlarla da sınırlı kalmayacaktır. Tarımla uğraşan çiftçilere her konuda destek olmak, onların tarımsal faaliyetlerden azamî verim sağlamalarını temin etmek üzere de girişimler yapılmaktadır;⁵⁸

"Kıbrıs Türk Çiftçiler Birliği'nden,

Tohumluk buğday ve arpa temini hususunda bildiri; Birçok köylerimizde çiftçilerimizin gelecek ekim meosimi için ellerinde tohumluk buğday ve arpa bulunmadığı anlaşılıyor. Şirketlerin ayrılacağı haberi karşısında çiftçilerimiz tereddüt içinde bulunuyor, ne yapacağız diye bize soruyorlar. Tutulacak yol şu: Geçmiş yıllarda olduğu gibi bu yıl da hükümet sertifikaya edilmiş tohumluk buğday ve arpayı köy şirketleri vasıtasıyla çiftçiye temin ve tevzi edecektir. Köy şirket kâtipleri şimdiki halde çiftçinin tohum ihtiyacı için listeler hazırlamaktadırlar. Çiftçilerimizin vakit kaybetmeden buldukları köyün Türk veya Rum şirketine tohum ihtiyaçlarını kaydettirmeleri, yani yazılmaları lüzumu bildirilir."

"Sebze Yetiştiricileri Toplantısı

Çarşı için bütün sebze yetiştiricileri 17 Temmuz 1959 Cuma günü öğleden evvel saat 10.'da Çetinkaya (LeFKoşa)'daki toplantıya davet olunurlar. Köylü olsun, kasabalı olsun her bahçecimizin bu toplantıda bulunması özenir. Bütün bahçecilerin gelme imkânı bulunmayan yerlerden bir veya birkaç mümessil gönderilebilir. İştirak edecek mümessillerin köylerindeki veya temsil ettikleri bahçecilerin isimlerini çarşıya kaç çeşit ve dönüm sebze yetiştireceklerini gösteren bir liste ile gelmeleri rica olunur. Bahçelerimizin çeşitli ve önemli meselelerinin görüşüleceği bu toplantıya katılmaları lüzumunu bilhassa belirtmek isteriz. Bahçeciler bu toplantıyı kaçırmayınız, mutlaka

58 Nacak, 10 Temmuz 1959.

hazır bulunmaya çalıştık.

KTÇB Başkanı H. M. Gültekin''

Bütün bu uyarılara rağmen yine de işlerin hiç de istendiği gibi gitmediği anlar da olmaktadır;⁵⁹

“Lefkoşa'nın Girne Kapısı'ndaki bir kahvedeyim. Karşımda bir sigara satıcısı var. Boyuna satıyor, iyi iş yapıyor. Bir dikkat edeyim dedim, meğer ne göreyim. Hep yabancı sigaralarından satmıyor mu? Çok değil, yalnız yarım saat dikkatle takip ettim. Neticeyi size de bildireyim. Yarım saatin içinde 10 tane yabancı sigara, 2 tane de Türk sigarası satıldı. Ne acı bir gerçek değil mi? Kendi kendime bu daha, kaç zaman devam edecek? Bu acı duruma, bu derin derde ne zaman çare bulunacak diye düşündüm, üzüldüm, üzüldüm. Ah dedim ah. Bu Türk'ten Türk'e kampanyamızı ne zaman temiz kalple benimseyeceğiz? Ne zaman doğru yolu seçeceğiz? Yoksa ille ensemize sopa vurulsun mu istiyoruz. Akıllarımız, vicdanlarımız bizi neden doğru yola sevk etmesin? Yazık!”

Aynı şekilde sosyal hayatın düzenlenmesi bağlamında yapılan çalışmalardan birisi de Sıhhiye Komisyonu kurulmasıdır. Adanın pek çok yerinde oluşturulan bu komisyonlarla sağlık problemlerine yönelik tedbirler alınmaya çalışılırken Kıbrıslı Türklerin hemen tamamı diğer faaliyetlerde de olduğu üzere yardım ve destek konusunda gönüllü olurlar. Ancak tek tük de olsa bu faaliyetlere katılmayanlar ve engel olmak isteyenler de çıkmaktadır.⁶⁰ Kıbrıslı Türkler arasında sıkıntılarının giderilmesi yönündeki faaliyetler sosyal hayatın her alanında artarak devam etmektedir.⁶¹ Ancak 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla beraber Türk'ten Türk'e kampanyası da yavaş yavaş etkisini kaybetmeye başlar ve kendiliğinden ortadan kalkar⁶².

5. Vatandaş Türkçe Konuş Kampanyası

Federasyonun hayata geçirdiği kampanyalardan birisi de Vatandaş Türkçe Konuş kampanyasıdır. Bu kampanyayla hedeflenen ise özellikle karma köylerde veya Kıbrıslı Türklerin azınlıkta kaldıkları bölgelerde Türkçenin ve Türk kültürünün tekrar ayağa kaldırılmasıdır⁶³. Değişik sebeplere bağlı olarak zaman içerisinde bazı Türk köylerinde Rumcanın hâkim olması ve Türk köylülerin Türkçeyi bilmemeleri üzerine başlatılan bu kampanya daha sonra bütün adayı kapsayacak şekilde devam eder⁶⁴. Ancak durum görüldüğünden

59 Nacak, 10 Temmuz 1959.

60 KTMA, TMT Arşivi. Dosya No. 1188/37 ve 298/007.

61 A.g.a., Dosya No. 1188/37 ve 298/007.

62 KKTC'nin ilk Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş ile 13 Temmuz 2003 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme

63 Rauf R. Denктаş, *a.g.e.*, s.s.128-130.

64 TMT Limasol Sancağı mensubu merhum Aydın Aygın ile 20 Ağustos 2004 tarihinde Girne'de yapılan görüşme.

çok daha ciddidir⁶⁵. Aynı şekilde Nihat Erim de Kıbrıs'ta bulunduğu dönem içerisinde Rum ismiyle çağrılan Türklerle karşılaşınca şaşırır ancak durum daha sonra anlaşılacaktır;⁶⁶

"...Köyleri gezerken bir köyde örneğin birisini tanıştırmıyorlar. Adamın adı Hristo Mehmet. Nasıl oluyor bu hem Hristo, hem Mehmet? Dediler ki "Bu Türk, Müslüman doğmuştur. Sonra Hristiyan olmuştur. Onun için Hristo Mehmet oluyor." Niçin böyle oluyor? Bilhassa karışık köylerde, Türk nüfusunun az olduğu köylerde, cami ve imam da yoksa oradaki Türklerin dinle ilişkileri gittikçe azalıyor ve köyün büyük çoğunluğu Ortodoks Rum olduğu, kiliseleri de olduğu için onun manevi baskısı altında yavaş yavaş kendilerini o tarafa doğru çekilmiş görenler oluyor..."

Bütün bu gerçeklerin ışığı altında gerek Nacak gazetesi aracılığıyla, gerekse daha sonra başlatılan Türk'ten Türk'e ve Vatandaş Türkçe Konuş faaliyetleri toplumdaki birlik ve kaynaşma duygusunu iyice pekiştirir⁶⁷. İnsanların kaynaşması, imece usulüyle birbirlerine destek olmaları, birbirlerinin dertlerine çare olmaya çalışmaları bu dönemde en üst seviyededir ancak daha alınacak çok yol vardır⁶⁸. Bu arada Kıbrıs Türk Gençlik Teşkilatı⁶⁹ da faaliyetleriyle ve dağıttığı bildirimlerle bu kaynaşmayı ayakta tutmaya çalışır⁷⁰.

Kıbrıs Türk Gençlik Teşkilatı'nın süratle ada sathında teşkilatlanması ve dertlere derman olmaya başlamasıyla Kıbrıslı Türklerin moralleri yükselir ve herkes elinden geldiğince bu faaliyetlere destek olmaya çalışır;⁷¹

"Yatağından taşan bir sel nasıl her türlü zaman ve mekân ölçüsünün dışında bir enerji ile dolu olursa Kıbrıs Türk Gençlik Teşkilatı da bu dinamik hava içinde bir çığ gibi büyümektedir. Bu, normalin üstünde öyle bir şahlanıştır ki bunu benzeri olaylarla bile mukayese etmek mümkün değildir. Celal Hordan'ı en az Kıbrıslı genç kardeşlerimiz kadar içten gelen bir takdir ve muhabbetle tebrik etmeyi vazife addediyoruz. Kısa zamanda 323 köyü adım adım, karış karış dolaşarak 53.000 üye kaydetmek ve 25.000 lira teberru temin etmek şüphesiz ki kıymetli liderlerin ilgisiyle beraber Celal Hordan'ın gayret ve organize gücünün eseridir..."

65 Murad Hüsnü Özad, *Baf ve Mücadele Yılları*, Akdeniz Haber Ajansı yay., İstanbul, Temmuz 2002, s.19.

66 Nihat Erim, *a.g.e.*, s.68.

67 *Adı geçen görüşme.*

68 Murad Hüsnü Özad, *a.g.e.*, s.24.

69 Hiçbir siyasi yönü olmayan bu teşkilatın gayesi 12-35 yaşları arasındaki Kıbrıslı Türk gençlerini tek çatı altında toplamak suretiyle dinamik bir güç oluşturmayı ve yapılacak değişik etkinliklerle eldeki bu potansiyel gücü değerlendirmektir. 24 Temmuz 1959 günü ilk kongresini gerçekleştiren Gençlik Teşkilatı bu tarihten itibaren 27.000'i bayanlar olmak üzere toplam 53.000 üyeden oluşmaktadır. Gençlik Teşkilatı'nın oluşturulduğu ilk gün Kaleburnu köyü ziyaret edilerek köyün ihtiyaçları tespit edilmiş ve 17 Temmuz 1959 tarihine kadar geçen 41 gün içerisinde Gençlik Teşkilatı'na bağlı "Yıldırım" ekipleri tarafından toplam 323 köyde planlanan faaliyetlere başlanmıştır. *Nacak*, 24 Temmuz 1959.

70 *KTMA, TMT Bildirileri*

71 *Nacak*, 24 Temmuz 1959.

Celal Hordan'ın adaya gelmesiyle beraber ada sathında yeni bir heyecan dalgasıyla beraber 'Ya Taksim Ya Ölüm' sloganlarının atıldığı gösteriler de hız kazanır;⁷²

"...Bu dönemde, 57-58 dönemlerinde Celal Hordan diye bir genç üniversiteli geliyor Türkiye'den ve buradaki gençliği galeyana getiriyor bu Rumlara karşı. İşte o zamanlar başladı bu 'Ya Taksim Ya Ölüm.' Falan parolalarıyla bu nümayişler ve bütün ada geziliyor ve Türklerin uyanması sağlanıyor. Şimdi Federasyon diye bir kuruluş vardı bizde. Faiz Kaymak başkanıydı. Pasif kaldı diye 1957 Kasım'ında genel kurulda onun yerine Rauf Denктаş getiriliyor genel başkan olarak..."

Hemen arkasından hemen bütün Türk köyleri dolaşılmak suretiyle Kıbrıslı Türklere arasındaki coşku ve ulusal bilinç canlandırılmaya çalışılır ve bunda da çok büyük adımlar atılır. Ancak bu büyük coşku ve Federasyonun Kıbrıs Türk toplumu için yaptığı faydalı çalışmalara rağmen Kıbrıs Türk Gençlik Teşkilatı adına Celal Hordan'ın halkta yarattığı hoşnutsuzluk dayanılmaz noktalara gelir;⁷³

"...Kampanya esnasında ilginç olaylarla karşılaştık. Gençlik Teşkilatı, Rumca konuşana bir de ceza getrdi. Bir gün Yeşilirmak'taydım. Kahvede konuşurken sessiz duran, sorularıma cevap vermeyen bir ihtiyar dikkatimi çekti. 'Sağır mı?' diye sordum. Türkçe bilmediği için birkaç kez ceza yemiş, şimdi yabancı gelince susup oturuyor, konuşmuyormuş. Tabiatıyla, Rumca konuşarak kendisine korkmamasını söyledim. Gençlik Teşkilatı'na da 'Para cezası koyamazsınız. Görevimiz telkindir.' şeklinde bir tamim gönderdim. Bu yöredeki okullara önem verildi. Gönüllü öğretmenler tatil günlerini bu köylerde geçirdi. Bu köyler daha sık ziyaret edildi. Neticede yeni nesil kendi dilinde yetişti. Maksat hasıl oldu... Bir çok köyün isimleri de zaman içinde ya yozlaştırılmış, ya da büsbütün değiştirilmişti.

1958'de köylerimizin Türkçe isimlerini içeren bir harita yayımladık. Bazı köylere de bir heyet, yeni isimler önermişti. Kabul edenler de oldu, etmeyenler de. Neticede Kıbrıs'ta tarihten gelen bir halk olduğumuzu, Rumların iddia ettikleri gibi Kıbrıs'ın bir Yunan adası olmadığını kanıtlamaya çalışıyorduk. Şimdiki İnönü köyünün o günlerdeki adı Sinde idi. Biz buna Sındırgı adını vermiştik. Katiyen kabul etmediler. Kendileri İnönü adını tercih ettiler ve bize bunu kabul ettirdiler... Bunlar önemli şeyler miydi? Tarihin akışı içinde millî değerlerin erozyona tabi tutulduğunu ve bu değerlerin yok edilmesi için Rum Ortodoks kilisesinin durmak bilmeyen girişimlerini bilenler için bunlar çok önemliydi..."

Türkçe konuşmayanlara para cezası verilmesi ve sonrasında makbuzsuz para topladığı iddialarının Kıbrıs Türk Toplumuna faydadan çok zarar

72 TMT Limasol Sancağı mensubu merhum Mehmet Y. Manavoğlu ile 25 Ağustos 2004 tarihinde Girne'de yapılan görüşme.

73 Rauf R. Denктаş, *a.g.e.*, s.s.128-130.

vermeye başladığı dönemde Celal Hordan, Kıbrıs'tan uzaklaştırılır. İkinci büyük kongresini 17 Temmuz 1960 tarihinde gerçekleştiren Kıbrıs Türk Gençlik Teşkilatı ada sathında yürütülecek faaliyetlerle ilgili olarak yeni kararlar alır;⁷⁴

“Kıbrıs Türk Gençlik Teşkilatı dün Lefkoşa’da ikinci büyük kongresini yapmıştır. Toplantıyı Gençlik Teşkilatı genel merkezi adına Dr. Burhan Nalbantoğlu açmış ve teşkilatın eski başkanı Celal Hordan’ın Türkiye’de verdiği çeşitli demeçlerle ilgili olarak bu toplantıyı yapmak ihtiyacı hasil olduğunu söylemiştir. Nalbantoğlu’nun konuşmasından sonra söz alan Dr. Hıfzı Özkan, teşkilatın çalışmaları üzerinde bilgi vermiş ve birlik ve beraberliğin önemini belirtmiştir. Bundan sonra, teşkilatın geçen yılki faaliyet raporu Dr. Şemsi Kazım tarafından okunmuştur. Rapor yer yer tenkit edilmiş ve neticede tasvip edilmiştir. Gençlik Teşkilatı’nın toplantısında Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Başkanı Rauf Denктаş da konuşmuş ve teşkilatın Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu’nun yardımcı bir kolu olarak kurulduğunu, sosyal, kültürel ve iktisadi alanda Türk toplumunun yükselmesi için gençliğin daima uyanık olması gerektiğini söylemiştir. Kongrede Kıbrıs Türk Gençlik Teşkilatı’nın yakında Acra’da yapılacak Dünya Gençlik Teşkilatları genel toplantısına katılması için yapılan daveti kabul ettiği ve toplantıya temsilciler göndereceği açıklanmıştır. Yapılan İdare Heyeti seçiminde Dr. Hasan Adnan Güvener genel başkanlığa, Dr. Şemsi Kazım ile Dr. Özkan Hıfzı yardımcılıklarına, İsmail Sadıkoğlu genel sekreterliğe, Erdoğan Hasan muhasipliğe, Ayer Kaşif ile Necdet Nereli faal üyeliklere getirilmişlerdir. Dr. Burhan Nalbantoğlu genel müfettişliğe getirilmiş olup haysiyet dıvanına da Fazıl Küçük, Rauf Denктаş ve Dr. Orhan Müderrisoğlu seçilmişlerdir...”

Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu’nun düzenlediği bu faaliyetlerin bazı kimselerce yanlış anlaşılması ve halka da yanlış aktarılması üzerine bu konuya da açıklık getirme zarureti doğar ve bu görevi bizzat Rauf R. Denктаş’ın kendisi yapar ve gazetelerde yayımlanan ‘Federasyon Yararına Büyük Konser’ başlıklı köşe yazısıyla Kıbrıs Türk toplumunun kafasında oluşabilecek sorulara da cevap verir;⁷⁵

“Federasyonumuzun yardımına koşanlar arasında Ankara Radyosu’nun tanınmış ses sanatkârlarından Nusret Ersöz de var. Nusret Ersöz’ü müteaddit defalar dinlemek fırsatını bulduk. Türkiye’nin tatlı havasını ahenkli sesinde yaratan ve yaşatan mütevazı sanatkâr federasyon yararına bir konser vermek için sabırsızlanıyor. ‘Bu memleket davasında benim de küçük bir payım olsun.’ diyor. Bizce Mağusa, Galatya, Leymosun, Eođim, Baf, Poli, Lefke, Sinde, Konedra, Larnaka, Lefkoşa ve civarı halkına birer konser vermek mümkündür ve rağbet görecektir. Şunu da peşinen ilave edelim ki bu konserlerde Federasyon menfaatine teberru toplanmayacaktır. Gayemiz halkımıza güzel bir akşam yaşatmak ve giriş bedelinden istifade etmektir. Bize cömertçe teberruda bulunmuş olan halkımızdan ayrıca teberru toplanması kararında samimiyiz. Alakadarların bu hususa dikkat etmelerini rica ederiz. Giriş bedeli sandalye meoğine 3, 4, 5 şilin olacaktır. Yukarıda bahsi geçen kasaba ve köylerdeki alakadarların bir an evvel

74 BA.030.01.41.246.3.

75 Halkın Sesi, 22 Şubat 1958.

Federasyon Sekreterliği'ne müracaat edip konserlerin tarihi, nerede verileceği hakkında malumat vermelerini rica ederiz. Kasaba ve köyler salon ve mikrofon teşkilatını tedarik edeceklerdir. Kati bir gün edilmeden önce sekreterliğimize müracaat olunmasını rica ederiz. Konserin bilet ve afişleri Lefkoşa'da temin edilecek ve alakalı köy ve kasabalara verilecektir. Mart ayında başlayıp bitecek olan bu eşsiz konserde zamanımızın en çok beğenilen şarkılarını zevkle dinlemeye hazırlanınız. 25 eseri müteceviz bu programda ' Her yer karanlık, Neyleyim, neyleyim ben bu yarı, Geceler, Ninno, gazeller ve türküler' de mevcuttur. Eğlence içinde kendi kendimize yardım fırsatını bulacaksınız."

Bu arada Federasyonu ve Kıbrıs Türk'tür Partisi adını kullanarak bir takım insanların olumsuz davranışlar içerisine girmesi üzerine konuyla ilgili olarak Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu'nun gazetelere gönderdiği ilk duyuru 20 Haziran 1958 tarihlidir;⁷⁶

"Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu ve Kıbrıs Türk'tür partisi Başkanlığından

Son birkaç gün zarfında Lefkoşa'nın Türk kesiminde kalmış olan bazı ecnebilere imzasız mektuplar gönderilmekte veya kim olduğu belirsiz şahıslar gidip evlerini boşaltmalarını ihbar etmektedir. Bir kere daha bu gibi hareketlerin Türk şerefi ile mütenasip olmadığını ve Türklüğü ile övünen hiçbir kimsenin bu gibi hareketlerde bulunmayacağını ve bulunmaması lazım geldiğini hatırlatırız. Türk muhitinde bulunan ve Türk misafirperverliğine, Türk büyüklüğüne, Türk adaletine sığınan herkes rencide edilmemeli ve bu ecnebilere baskı yapanlar her Türk tarafından takbih edilmelidir. Bilmeliyiz ki bugünler bizim için en büyük bir imtihan günleridir. Şümsüz, ferdi ve şahsi menfaat için yapılan hareketler millî davamızı baltalamaktan ileriye gidemez. İçimizdeki ferdi ve menfaatperest kimselere dikkat edelim, onları doğru yola sevk edelim. Millî davamız bunu icap ettirir."

Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu'nun kurulması sonrasında, iyice artan bu tip münferit ancak Kıbrıs Türk toplumu için zararlı faaliyetler üzerine Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu da bir açıklama yaparak Federasyonun isminin bazı kimseler tarafından kişisel çıkarlar için kullanıldığını duyurur;⁷⁷

"Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu'ndan

Halkımızın Dikkatine;

1- İmzasız gönderilen mektuplarla müracaatların nazarı itibara alınmayacağı.

2- "Alparslan" rumuzu altında sağa sola "Federasyon namına" gönderilen mektuplarla Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonunun hiçbir alakası olmadığı görülen lüzum üzerine açıklanır."

Nacak gazetesinin 31 Temmuz 1959 tarihli sayısında ise 'Tarımcı' imzalı ve 'Köylümüzün Kalkınması Şarttır.' başlıklı bir haber yayımlanır. Buna göre Türk köylüsünün korunması için yapılması gerekenler, ilkokulların

⁷⁶ *Halkın Sesi*, 20 Haziran 1958.

⁷⁷ *Halkın Sesi*, 15 Şubat 1958.

sayılarının artırılarak yeteri kadar öğretmen tahsis etmek, okulların kitap ihtiyaçlarını karşılamak, şehir hayatının imkanlarından köylülerin de istifade etmesini sağlamak, köy insanların teknik konulardaki sorunlarına yardımcı olacak birimler kurmak, köylerde birlik ve düzeni bozmaya çalışanlara karşı uyanık olmak ve bu şekilde davrananları cezalandırmak, Türk'ten Türk'e kampanyasını kötü niyetlerle kullanmaya çalışanlara karşı uyanık olmak ve çiftçi çocuklarını ziraat ve tarım konusunda yetiştirerek eğitmek başlıca görevler olarak gösterilir. Gazetenin aynı tarihli sayısında verilen bir başka haber ise işsizliğe çare bulunmasını isteyen Türk işsizler tarafından Lefkoşa'da yapılan yürüyüş olur. Nacak gazetesinin 7 Ağustos 1959 tarihli sayısında ise manşette 'Gençlik Teşkilatı Merkez Binasının İnşasına Çarşamba Günü Başlanıyor.' haberi yer almaktadır. Buna göre Gençlik Teşkilatı inşaatında ücret almadan tamamen gönüllü olarak çalışmak isteyen birçok kurum ve kulüp temsilcisi ile köylüler, memurlar ve serbest meslek sahipleri müracaata başlamışlardır. Aynı sayıda Fuat Veziroğlu imzasıyla yayımlanan ve 'Fakin' başlığını taşıyan makalede ise İngiliz askerlerinin adada yaşayan Kıbrıslı Türklere karşı davranışlarındaki kabalık ve 'nahış kelimelerle dolu' konuşmaları ele alınır ve sabahtan akşama kadar kaba bir dille konuşan bu İngiliz askerleri tenkit edilir. Bu sayıda ayrıca 'Türk Köylüsü ve Ziraat Dairesi' başlıklı bir yazı ile Erol N. Erduran imzalı 'Çıkanlar ve Girenler' başlıklı bir makale yer almaktadır. Erduran bu makalesinde EOKA tedhişiyile başlayan ve 'bomba, kurşun, ateş, pusu, katliam, vahşet' olarak nitelendirdiği dönemin ardından 31 Temmuz 1959 gecesi resmî bir sözcü tarafından yapılan 'Geçen hafta zarfında Kıbrıs polis kuvvetine kaydolunmak üzere 800'e yakın Kıbrıslı Rum'dan istida gelmiştir.' duyurusundan hareketle Londra Anlaşması'na göre 800 Türk ve 1.200 Rum'dan oluşacak olan polis gücüne alınacak olanlar konusunda bu aceleciliğin sebebini sorar ve işten çıkarılanların Türkler, işe alınacak olanların da Rumlar olduğunu belirtir. Dr. Fazıl Küçük de yaptığı bir açıklamada 'Toplumunu parçalamak isteyen kimi kişilerin planlarının eline geçtiğinden' bahseder ve halkı bu gibi kişilere karşı uyanık olmaya çağırır⁷⁸.

12 Ağustos 1960 tarihli gazetenin birinci sayfadan verdiği bir başka haber ise 'Dikkatli ve uyanık davranmazsak 7/3 memur nispeti tatbik edildiği halde yine de Türkler zararlı çıkacak.' alt başlığını taşımaktadır. Bu habere göre 'memurin meselelerinin en kritik bir safhada olduğunu göz önüne alarak bu mesele ile meşgul olan şahıslardan azami dikkat ve uyanıklık beklediğimizi ve Rumların herhangi bir oyununa gelmememize dikkat etmelerini tavsiye ederiz. Bu vazifeyi halletmek üzere görev alan şahıslara kafi derecede itimadımız olmasına rağmen iyi kalplilik, samimiyet ve hüsnüniyet gösterisi yapmaya kalkışarak karşı unsurun politikasına kurban gelmemelerini tavsiye etmekten de yine kendimizi alamıyoruz...' denilir⁷⁹. Ayrıca gazete Rumlar tarafından,

78 Nacak, 5 Ağustos 1960.

79 Nacak, 12 Ağustos 1960.

tedhiş döneminde Türklerin terk ettikleri evlerin yıkılmakta olduğunu, Lakadamy'a⁸⁰ bu şekilde terk edilen Salahi Hasan'ın evinin de Rumlar tarafından yağmalandığını yazar⁸¹. İlginç olan bir nokta ise aynı dönem içerisinde Makarios aleyhtarı olan grupların kurulma aşamasında olan Kıbrıs Cumhuriyeti karşıtı bir politika ve plan içerisinde olmalarıdır. Bunu gerçekleştirebilmek için bazı Rum grupları bayrakları yarıya indirirken özellikle Lefkoşa'nın farklı noktalarında bombalama olaylarına destek verileceği de belirtilir⁸². Bu arada Nacak gazetesi daha sonraki dönemde yayımlanan sayılarında Kıbrıslı Türkleri kurulan yeni Kıbrıs Cumhuriyeti ve devlet daireleriyle ilgili resmî faaliyetler konusunda aydınlatmaya devam eder⁸³.

EOKA lideri Grivas'ın Makarios üzerindeki baskılarını artırmaya başladığı ve tam da Kıbrıs Cumhuriyeti devletinin kurulduğu gün, 16 Ağustos 1960 günü Kıbrıs'ta yeni bir Türk gazetesi daha yayım hayatına başlar ve 22 Aralık 1963 gününe kadar yayım hayatına devam eder. Gazetenin imtiyaz sahibi Türk Neşriyat Şirketi Cumhuriyet Ltd. adına Avukat Ayhan Hikmet ve Avukat Muzaffer Gürkan'dır. Başlığın hemen altında ise Atatürk'ün 'Yurtta Sulh, Cihanda Sulh' sözü yer almaktadır ve Halkın Sesi, Nacak, Bozkurt, daha sonraki dönemde çıkacak olan Zafer ve Akın gazetelerinden farklı olarak 'tabloid' olarak adlandırılan küçük boyda "Haftalık bağımsız, siyasi gazete"⁸⁴ olarak çıkar. Gazetenin temel amacı basın-yayım organlarında düşünce özgürlüğünü yaygınlaştırmak ve kurulan Kıbrıs Cumhuriyetini yaşatmaktır. Hukuk eğitimi almış her iki avukat da gazetenin kurulmasıyla beraber adada bir demokrasi mücadelesi verdiklerini açıklarlar ve Kıbrıs'ta demokrasinin kökleşip yerleşmesi için mücadele ettiklerini bildirirler. Bu dönemde Kıbrıs Türk basını ise Halkın Sesi, Bozkurt, Hürsöz, Nacak, Cumhuriyet, Akın, Devrim, Zafer, Savaş ve Nizam başta olmak üzere toplam 10 gazeteden oluşmaktadır. Ancak gazeteler arasındaki olaylara bakış açılarındaki farklılıklar, siyasi görüş ayrılıkları ve dönemin gereği olarak sert siyasi çekişmeler bu gazeteleri zaman zaman birbirlerine karşı ciddi rakipler olarak çalışmalarına sebep olur. Bütün bunlara rağmen Kıbrıs Türk gazetelerinde özellikle Kıbrıs Türk toplumunun verdiği mücadele konusunda ortak bir tavır sergilendiğini belirtmek gerekir. Cumhuriyet yayımlandığı ilk sayıda kurulan yeni devlete de değinerek "Kıbrıslıların Cumhuriyet Bayramı Bütün Yurttaşlara Kutlu Olsun. Bu Tarihi Günde Mehmetçiği Kıbrıs'ta Selamlıyoruz." başlığıyla beraber gazetenin

80 Örneğin "Bu köydeki papaz Aramu, oğlu Yannaki ve Vavari köyde silahla dolaşıyorlar, Türk köylülerin tarlalarını yakıyorlar ve duvarlara da 'Volkan' yazdıktan sonra Türk köylüleri 'Siz yazdınız bu yazıları.' diyerek suçluyorlar." Lakadamy konulu A.2/22-13 sayılı belge. KTKF MİT Dosyası. KTMA.

81 *Nacak*, 12 Ağustos 1960.

82 *Filelefteros*, 11 Ağustos 1960.

83 *Nacak*, 30 Eylül 1960.

84 KTKF tarafından bu gazeteyle ilgili yapılan değerlendirmede gazete komünist gazete olarak nitelendirilir. KTKF Arşivi, *Cumhuriyet Gazetesi*, 183, A.2/26-6

genel ilkelerini de ortaya koyar⁸⁵. Gazete ilk sayfadaki bir başka haberle de Türkiye'nin adaya gönderdiği 650 kişilik Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı ile ilgili bilgi verir ve "Bugünün ikinci bir tarihi önemi Kıbrıs'ta yegane teminatımız olan şanlı ordumuzun kahraman bir birliğini bağrımıza basmamızdır. Ümit ve iftihar kaynağımız olan şanlı ordumuzu Kıbrıs'ta karşılarken sonsuz bir gurur duymakta ve sevinç gözyaşları akıtmaktayız. Şunu önemle belirtmeliyiz ki Mehmetçik bu defa yirminci yüz yıla en fazla uyan bir ülkünün, barış ve dostluk ülküsünün öncülüğünü ve bekçiliğini yapmaktadır." yorumunu yapar⁸⁶.

Bu arada 16 Ağustos 1960 günü Kıbrıs'ta 950 kişilik Yunan Alayı ile 650 kişilik Kıbrıs Türk Alayı'nın müşterek yapacakları resmi törenin Kıbrıs tarihinde yapılan en görkemli tören olacağı belirtilir⁸⁷. Aynı tarihli Bozkurt gazetesi de Türk askerinin adaya gelişini 'Cumhuriyetin Kahraman Koruyucuları Hoş Geldiniz.' başlığıyla verir⁸⁸. Bu arada Nacak gazetesi, Temsilciler Meclisi Türk üyelerine ve Türk Cemaat Meclisi üyelerine bir açık mektup yayımlayarak 'Nacak, Cumhuriyet rejiminde bağımsız statüsünü devam ettirecek, hiçbir şahsın, hiçbir zümrenin, hiçbir müessesenin ve hiçbir meclisin organı olmayacak, sadece Türk toplumunun malı olarak kalacak, doğru gördüğü her hareketi alkışlayacak, aksi gördüğü her şeyi samimiyetle fakat korkmadan tenkit ve ikaz edecektir...' denilir⁸⁹.

Aynı dönemde EOKA lideri Grivas da 16 Ağustos 1960 tarihinde Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'ın garantörlüğünde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı olan ancak 'Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsız bir devlet olmasını hiçbir zaman istemeyen'⁹⁰ Makarios üzerindeki baskılarını artırarak devam eder. Grivas, yıllar boyu kendisiyle suç ortaklığı yapmış olan Başpiskopos Makarios'a 'Ya şimdi veya...' diye tehditler savurarak anlaşmaları ve anayasayı hükümsüz ilân etmesini ve adada yaşayan Kıbrıslı Türkleri susturmasını ister⁹¹.

6. Cumhuriyet Gazetesinin Yayınları

Bu arada Dr. Fazıl Küçük de yaptığı bir açıklamada 'Toplumunu parçalamak isteyen kimi kişilerin planlarının eline geçtiğinden' bahseder ve halkı bu gibi kişilere karşı uyanık olmaya çağırır⁹². Nacak gazetesinin 5 Ağustos 1960 tarihli sayısında ise yine İstiklal gazetesi ile ilgili 'Yeni bir siyaset çizmek teşebbüsü' başlıklı bir haber yayımlanır,⁹³

85 *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1960.

86 A.g.g., 16 Ağustos, 1960.

87 *Cyprus Mail*, 11 Ağustos 1960.

88 *Bozkurt*, 16 Ağustos 1960.

89 *Nacak*, 26 Ağustos 1960.

90 Richard Clogg, *Modern Yunanistan Tarihi*, İletişim Yay., İstanbul 1997, s.191.

91 *Nacak*, 4 Ekim 1963.

92 *Nacak*, 5 Ağustos 1960.

93 *Nacak*, 5 Ağustos 1960.

"İstiklal gazetesinin sabık kaleşörlerinden Ahmet Muzaffer Gürkan; Dr. İhsan Ali, Derviş Ahmet Raşit, Dr. Denizler, Ertuğrul Şahin ve Dr. Fikret Alkan'ın iştirakleriyle siyasi bir parti kuracağını açıklamıştır. Dr. İhsan Ali ile her bakımdan hemfikir ve kendisini tasdik ederim diyen Gürkan, Rumlarla kardeş gibi geçinme siyasetini takip edeceğini de açıkladı. Uyanık Türk cemaati! Bu ifşaat kulağına küpe olsun. Sana yeni bir siyaset çizecek olanlara bir daha bak ve onlara gereken cevabını ver. Dr. İhsan Ali, Türkiye'ye girmesi men edilmiş, Türkiye'ye vizesiz girmeye teşebbüs ettikten sonra Türkiye'den hudut dışı edilmiş bir zattır..."

Bu haber esasında gelecekte Nacak ve Cumhuriyet gazeteleri arasındaki çatışmaların da ilk habercisi gibidir. 12 Ağustos 1960 tarihli gazetenin birinci sayfadan verdiği bir başka haber ise 'Dikkatli ve uyanık davranmazsak 7/3 memur nispeti tatbik edildiği halde yine de Türkler zararlı çıkacak.' alt başlığını taşımaktadır. Bu habere göre 'memurun meselelerinin en kritik bir safhada olduğunu göz önüne alarak bu mesele ile meşgul olan şahıslardan azami dikkat ve uyanıklık beklediğimizi ve Rumların herhangi bir oyununa gelmememize dikkat etmelerini tavsiye ederiz. Bu vazifeyi halletmek üzere görev alan şahıslara kâfi derecede itimadımız olmasına rağmen iyi kalplilik, samimiyet ve hüsnüniyet gösterisi yapmaya kalkışarak karşı unsurun politikasına kurban gelmemelerini tavsiye etmekten de yine kendimizi alamıyoruz...' denilir⁹⁴. Ayrıca gazete Rumlar tarafından, tedhiş döneminde Türklerin terk ettikleri evlerin yıkılmakta olduğunu, Lakadamyada⁹⁵ bu şekilde terk edilen Salahi Hasan'ın evinin de Rumlar tarafından yağmalandığını yazar

Gazete daha ilk sayısında 12 Ocak tarihli Nacak'ta kendileriyle ilgili olarak Hürriyet Komitesi broşürleri basarak dağıttıkları yönündeki haberleri reddederek Ahmet Muzaffer Gürkan ve Ayhan Mustafa Hikmet imzasıyla sert bir cevap yayımlar⁹⁶. Bu arada 16 Ağustos 1960 günü Kıbrıs'ta 950 kişilik Yunan Alayı ile 650 kişilik Kıbrıs Türk Alayı'nın müşterek yapacakları resmi töreninin Kıbrıs tarihinde yapılan en görkemli tören olacağı belirtilir⁹⁷. Aynı tarihli Bozkurt gazetesi de Türk askerinin adaya gelişini 'Cumhuriyetin Kahraman Koruyucuları Hoş Geldiniz.' başlığıyla verir⁹⁸. Cumhuriyet gazetesinin ikinci sayısı ise 23 Ağustos 1960 günü yayımlanır ve bu sayıda cumhuriyetin kurulmasıyla beraber adada huzur ve barış ortamının tesis edildiğinden bahsedilerek '... Bu memlekette artık iki cemaat bir arada yaşayamaz gibi müfrit fikirlere yer yoktur.' denilir⁹⁹. Gazetenin manşete çıkardığı bu haber ise Nacak gazetesinin takip ettiği politikaya taban tabana zıttır. Haftalık yayımlanan gazetenin

94 Nacak, 12 Ağustos 1960.

95 Örneğin "Bu köydeki papaz Aramu, oğlu Yannaki ve Vavari köyde silahla dolaşıyorlar, Türk köylülerin tarlalarını yakıyorlar ve duvarlara da 'Volkan' yazdıktan sonra Türk köylüleri 'Siz yazdınız bu yazıları.' diyerek suçluyorlar." Lakadamyada konulu A.2/22-13 sayılı belge. KTKF MİT Dosyası. KTMA.

96 KTKF Arşivi, Cumhuriyet Gazetesi, 183, A.2/26-6

97 Cyprus Mail, 11 Ağustos 1960.

98 Bozkurt, 16 Ağustos 1960.

99 Cumhuriyet, 23 Ağustos 1960.

üçüncü sayısı ise 30 Ağustos Zafer Bayramı nedeniyle renkli hazırlanmıştır ve gazete 'Zafer Bayramı Büyük Türk Milletine Kutlu Olsun' manşetini atar¹⁰⁰. Bu arada Nacak gazetesi, Temsilciler Meclisi Türk üyelerine ve Türk Cemaat Meclisi üyelerine bir açık mektup yayımlayarak 'Nacak, Cumhuriyet rejiminde bağımsız statüsünü devam ettirecek, hiçbir şahsın, hiçbir zümrenin, hiçbir müessesenin ve hiçbir meclisin organı olmayacak, sadece Türk toplumunun malı olarak kalacak, doğru gördüğü her hareketi alkışlayacak, aksi gördüğü her şeyi samimiyetle fakat korkmadan tenkit ve ikaz edecektir...' denilir¹⁰¹. Bir dönem Cumhuriyet gazetesinde yazıları yayımlanan Dr. İhsan Ali de, 13 Eylül 1960 tarihli Cumhuriyet'te yer alan "Birlik ve Beraberlik" başlıklı ilk makalesinde toplum için birlik ve beraberlik gerektiğinden söz ederek muhalefetin son derece önemli bir müessese olduğunu, başka türlü demokrasi olamayacağını belirtir ve Cumhuriyet gibi bir gazeteye ihtiyaç olduğunu ifade eder¹⁰². Ancak işler hiç de iyi gitmemektedir ve bu yaşananlardan Kıbrıslı Rumlar bile sıkıntı çekmektedir. Bu durumda olan bir Kıbrıslı Rum da çareyi Rauf R. Denktaş'a şikayet mektubu yazmakta bulur;¹⁰³

"Aşağıdakileri size bildirmekle şeref duyarım. Ben Kıbrıslı bir Rum olmakla beraber bu Allah'ın devletine artık tahammülüm kalmadı. Her gün işlenen cinayetlerle ormanı da geçtik. Bu gangsterlerle nereye gidiyoruz? Kıbrıs'ın korunmaya ihtiyacı vardır. Önceki gün Omodos'ta işlenen cinayet Kıbrıs ordusunun bir Rum subayı tarafından işlenmiştir. Bakan Yorgacis'le gurur duyuyun ve daha birçok cinayetlere mahzar olun. Birçok cinayetlere hükümetçe göz yumuluyor. Yapacağınız tek şey, Denktaş Bey, size Zürih'in tamdığı haklardan hatta bir virgül dahi bağışlamamanızdır. Biz daima sizinle beraberiz."

Nacak gazetesinin 9 Eylül 1960 tarihli sayısında yayımlanan 'Terane' başlıklı küçük makale ise Kıbrıslı Rumlara cevap niteliğindedir ve 'Rum gazeteleri son günlerde Kıbrıslı nosyonuna karşı cephe almışlar, 'Biz Yunan'ız ve Yunan kalacağız.' diyorlar. Dostlarımızı bütün dünya Rum olarak bilir ve öyle anar. Fakat durduk yerden veya sudan sebeplerle her ikide bir 'Biz Yunan'ız ve Yunan kalacağız.' diye bağırımlarının bir nedeni olsa gerek. Dostlarımız bu sloganla Yunanistan'la birleşmeyi ve Enosis'i kastetmiş olmasınlar. Rum basınına şunu hatırlatmak isteriz ki 82 yıldan sonra tekrar Kıbrıs'a gelen Mehmetçiğin tuttuğu Türk bayrağı ebediyen bu semalarda dalgalanacaktır. İçilmiş andımız vardır. Biz Türk'üz ve Türk kalacağız." şeklinde devam eder. Aynı gün 'Açık Gaye' başlıklı bir yazı hazırlayan Hizber M. Hikmet de gazetenin hazırlanma ve yayımlanma gayelerine değinir;¹⁰⁴

100 Cumhuriyet, 30 Ağustos 1960.

101 Nacak, 26 Ağustos 1960.

102 Cumhuriyet, 13 Eylül 1960.

103 Omodos köyünden bir Rum tarafından Rauf R. Denktaş'a gönderilen A.2/22-48 sayılı, 7163 numaralı mektup. KTKF Arşivi. KTMA.

104 Cumhuriyet, 26 Eylül 1960.

“Bir yanağına vurulduğunda ötekine de vurulması için dönen İsa peygamberin günü değildir bugün. Yapılan haksızlığa göz yumup daha da birçoklarının yapılmasına fırsat verilmeden en küçük bir hatanın bile hemen hesabını sormayı emir ve icap ettiren bir zaman ve zemindeyiz. Tespit edilmiş bir hedef vardır. Gayeye ulaşmak için mertçe, dürüstçe ve açıkça olan mücadele şuurlu hiçbir kuvvet, bu mücadele karşısına gayri insanî engeller çıkarmaz. Mukaddes bir ideale inanmış olanlar kendilerini ancak o yola vakfederler. Şan, şöret, para onlar için değildir. Yaptıkları işin dürüst bir şekilde cereyan ettiğini, toplumlarına maddi ve manevi bir fayda sağlandığını gördükleri zaman kalplerine dolacak olan sevinç ve iç huzuru en büyük mükâfatları olur. Türkiye’imizdeki son inkılap hareketinin başarı sebeplerini, vatanın selametini isteyen idealistlerin hüsnüniyetle ve her türlü menfaatten uzak olarak yaptıkları büyük çaba ve fedakârlıklarında bulabiliriz...”

Nacak gazetesinin 26 Ağustos 1960 günü manşet haberi ise ‘Türkiye Büyükelçisinin Ziyafeti ve Ahmet Muzaffer Gürkan’ başlığını taşımaktadır;¹⁰⁵

“Türkiye’nin Kıbrıs Büyükelçisi Ekselans Emin Dirvana basın mensuplarıyla tanışmak gayesiyle 25 Ağustos Çarşamba akşamı gazetecilere verdiği yemekte... İstiklal gazetesinin sabık yazarlarından ve Lefkoşa’da yeni çıkmaya başlayan muhalif Cumhuriyet gazetesi kurucusu Ahmet Muzaffer Gürkan’ın serdettiği ve aşağıya aldığımız düşünceleri üzerinde durulmaya değer. Gürkan’ın düşünceleri şunlardır; Rumlarla bu kadar mücadele etmeye, kan dökmeye lüzum yoktu. Mademki nihayetle cumhuriyete gidilecekti, taksim ve adanın bütününi talep etmekte mana yoktu. Bu memlekette iyi veya kötü her olay liderlerin eseridir. Hatta Kıbrıs’a gelen Türk askerlerinin Kıbrıs Türkleri tarafından coşkun bir tezahüratla karşılanması dahi liderlerin emriyle olmuştur. Liderlerin Kıbrıs Türklerini devamlı surette heyecanlı bir mücadele içinde bulundurmaları doğru değildir. Her şey süt liman olmalı, adaya sonsuz bir sükûn gelmeli ve Rumlarla kardeşçe kaynaşmalıdır. Ahmet Muzaffer Gürkan’ın düşüncelerini böylece kaydettikten sonra iki nokta üzerinde iyice eğilmek lüzumu kendisini gösterir. Şöyle ki; Liderler de Rumlarla dost geçinilmesi taraftarıdır fakat millî benlik ve mevcudiyetimizden hiçbir şey kaybetmeden, haklarımızdan hiçbir fedakârlıkta bulunmadan. İşin garip tarafı Gürkan’ın sahibi bulunduğu gazetenin yayımlarının Rum basını tarafından tasvip görmesi ve alkışlanmasıdır. Ethnos bu gazete için şöyle diyor; ‘Yeni çıkmakta olan Cumhuriyet gazetesinin Rumlarla Türkler arasında dostluk ve işbirliği tavsiye etmekte takip ettiği doğru yol teselli vericidir. Yeni meslektaş Türk efkârını doğru yolda aydınlatma vazifesinde başarılar dileriz.’ Türk toplumu için çok manalı bir fikir birliği bu.”

Bu haberin hemen ardından iki gazete arasındaki çatışmalar giderek şiddetlenir ve Cumhuriyet de aynı şekilde Ahmet Muzaffer Gürkan imzasıyla ‘Güneş Balçıkla Sıvanmaz’ başlıklı bir yazıyı manşete alır;¹⁰⁶

105 A.g.g, 26 Ağustos 1960.

106 Cumhuriyet, 30 Ağustos 1960.

“Nacak gazetesinin son sayısında Dirvana'nın 24 Ağustos 1960 akşamı Ledra Palas Oteli'nde gazetecilere verdiği ziyafete temas edilirken şahsıma karşı açılan iftira kampanyasına devam edilmektedir. Güya ben o ziyafet esnasındaki sohbette şanlı Mehmetçiklerimizi cemaatimizin bu kadar coşkun tezahüratla karşılayıp bağrına basmasının liderlerin baskısıyla olduğunu söylemişim. Bu iftirayı şiddetle reddederim. Mangal tahtasını bayram haftası şeklinde göstermekle, her fırsatta yazdığım yazılarda ve şiirlerde Mehmetçik hakkındaki sıcak duygularımı belirten beni cemaatimizin gözünde lekelemek imkânı yoktur. Hakikat şudur; Ziyafet masasında sağ tarafımda oturan Akis dergisi muhabiri Alper Bey, 'Enosis ülküsünün artık tarihe geçtiğinden söz ediyorsunuz. Şu halde Nikos Sampson ve diğer EOKA'cıların bu kadar geniş ölçüde karşılanmalarına ne dersiniz?' diye bana bir soru sormuştu. Ben de cevaben eğer başta Cumhurbaşkanı olmak üzere Rum idarecilerinin bu husustaki hazırlıkları, teşkilatı ve baskısı olmasaydı bu debdebeli karşılaşmanın asla yapılmayacağını, son seçimlerde EOKA'cıların ezici yenilgilerinin bunu ispat ettiğini söylemiştim. Kıbrıs Cumhuriyeti çerçevesinde Rumlarla iyi geçinme meselesine gelince, gerek Ankara Radyosu'nun Kıbrıs Saati'nin ve gerekse ana vatanımızın ileri gelen gazetelerinin neşriyatı ve gerekse Kıbrıs'taki ağır başlı diğer Türk gazetelerinin yayımları hep bu tezi savunmaktadır. Biz cemaatler arasında çarpışmalar çıkmasını, hele cemaatimiz arasında adam dövülüp adam öldürülmesini asla tasvip etmedik ve etmeyeceğiz. İlk sayımızda belirttiğimiz gibi Türk askerî birliği yegâne teminatımızdır.”

İki gazete arasındaki siyasi farklılık gazetelerin okuyucu kitlelerine ve bütün sayfalarına da yansımış durumdadır. Nacak gazetesi 'Vatandaş Türkçe Konuş' ve 'Türk'ten Türk'e Kampanyası' düzenler ve bütün reklamları Kıbrıs Türk toplumu aiten Cumhuriyet gazetesindeki reklamların çoğunluğu Rum ve uluslararası şirketlere aittir. Örneğin 1 Mayıs 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinde hiç Türk firmalarına ait reklâm bulunmamaktadır. Nacak gazetesi en son sayısına kadar kesin bir Enosis karşıtlığı içerisinde görünürken Cumhuriyet gazetesi ise Rumlara karşı bir politika çizmekten özenle kaçınır. Gazetenin kapanmasından yaklaşık bir yıl önceki sayısında Haşmet Muzaffer Gürkan bağımsızlığın kıymetinin bilinmesi gerektiğinden söz ederek “Kıbrıslılara yaraşan kendi başına buyruk bir devlet olarak geleceğe güvenle bakarak çalışmak, bir kalkınma yolu tutturabilmektir. Şimdi işsizlik de, iktisadi kriz de belimizi büküyor. Zenginin daha zengin, fakirin daha fakir olması gönlümüze acı veriyor. Fakat unutmayalım ki bu geçici bir devredir. Herhalde Kıbrıs'ın dertlerine deva bulunacağı günler de gelecektir. Uluslar topluluğunda Kıbrıs leyleğinin fazla bulup yuvadan attığı bir yavru değildir. Türkiye ve Yunanistan'la olan kuvvetli bağlarımız bu iki devletin bizi her zaman elinden geldiği kadar desteklemesini sağlayacaktır... Çeşitli devletlerle yaptığımız ve yapacağımız anlaşmaların faydasını göreceğimiz muhakkaktır... Bugün Rusya ile yarın da başka bir devletle anlaşmalar yapmaktan bizi kimse hiçbir mülhaza ile men edemeyecektir. Bağımsızlığımızın nimetlerini ve dolayısıyla mutluluğunu yalnız dış münasebetlerimizde değil, yurdumuzda göstereceğimiz progressif çabaların

faydasını tatmakla da bulacağız.” der¹⁰⁷. Ne yazık ki Kıbrıs Cumhuriyetinin ömrü de Cumhuriyet gazetesi gibi uzun soluklu olmayacaktır ve Gürkan'ın ülkenin bağımsızlığı, demokrasi ve gelişmeyle ilgili sözleri de güzel temenniler olmaktan öteye geçemeyecektir. Gürkan'ın ülkedeki demokratik yapılanmayla ilgili düşünceleri ise gazetenin hemen bir hafta sonraki sayısında “...Tekelci zihniyetin bir memleketi nasıl demokrasi ve dolayısıyla kalkınma yolundan alıkoyabileceği hususunda yakın tarihimizde misaller vardır. Kıbrıs'ta da, kendi cemaatimiz içinde 17 Mayıs'tan önceki devrede toplum mukadderatına hâkim olan bazı çevrelerin bir kısım hatalı icraatının sebepleri arasında bilgisizlik, basiretsizlik kadar tenkit ve murakabe müessesesinin ortadan kaldırılması da vardır. O sıralar en basit icraatta, mesela cemaat parasıyla bir bina yapmada yetkili kişiler bile ağzını açıp bir şey söylememiş, söylediye de fikirleri dikkate alınmamıştır. Bu tutumun cemaate maddi ve manevi bakımlardan nelere mal olduğunu zamanla daha iyi anlıyoruz.” sözleriyle yansıtılır¹⁰⁸. Bu noktada demokrasinin bir ülkede oluşabilmesi için sanayileşme, kentleşme, yoksulluktan kurtulma, belirli bir eğitim seviyesine ulaşma, çoğulcu tek bir gücün egemen olmasına izin vermeyecek ölçüde güçlerin paylaşıldığı, gücün gücü dengelediği örgütlü bir toplumla yaygın ve etkili bir kitle iletişim ağının gerekliliği kaçınılmazdır. Öte yandan söz konusu bu nesnel koşullar yanında demokrasinin olmazsa olmazları ise hoşgörü ve uzlaşmaya dayanan demokratik kültür ögesidir. Belki de Kıbrıs Türk cemaatinin sıkıntılı bu yıllarda en çok ihtiyaç duyduğu şeylerin başında bu uzlaşma ve hoşgörü duygusunun ikinci plana itilmesi gelmektedir. Bu arada Eleftheria gazetesi ise 28 Ekim Oxi Günü nedeniyle yayımladığı bir haberde söz konusu günün birlik ve beraberlik içerisinde kutlanması gerektiğini belirterek ‘Bu şanlı yıldönümünün bizim için daha geniş bir manası vardır. Oxi Günü’nü parlak törenlerle kutlamamız bizim son Zürih bağlarına rağmen Elenizmin bölünmez bir parçasını oluşturduğumuzu, bütün yoğunluğumuzu anavatanımız Yunanistan’a çevirerek onun şefkatli ana kucağını özlediğimizi gösterecektir.’ der¹⁰⁹. Böylece Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuş olmasına rağmen pek çok Rum kurum ve kuruluşu gibi basın-yayım organları da Enosis fikrinden vazgeçemediklerini bir kere daha gösterirler. Aynı konuyla ilgili olarak hemen bir gün sonraki Rumca gazetelerde de Kıbrıs Rum Spor Kurumu tarafından düzenlenen bir yemekten söz edilerek burada yapılan konuşmalara değinilir ve ‘Sporcu Rum gençliğinin faaliyetlerine devam ederek EOKA yolunda ilerleyeceği’ bildirilir¹¹⁰. Nacak gazetesinin bu dönemde yayımladığı haberler arasında Kıbrıslı Rumlar tarafından EOKA’yı canlandırmak amacıyla hazırlanmış olan mavi-beyaz Yunan bayrağı renklerinde basılmış ve ‘Biz de kanımızın son damlasına kadar akıtacağımıza söz veriyoruz.’ şeklinde biten Rumca hazırlanmış ‘Kıbrıs Mücahitler Birliği Millî Aydınlatma Bülteni No.1’

107 *Cumhuriyet*, 3 Nisan 1961.

108 *Cumhuriyet*, 10 Nisan 1961.

109 *Eleftheria*, 18 Ekim 1960.

110 *Eleftheria*, 19 Ekim 1960.

başlıklı bir duyurunun Türkçesi de yayımlanır ve Rumların bütün niyetlerinin Enosis olduğu gazetede başlık yapılır¹¹¹. Nacak ise Kıbrıs Türk toplumunda nabza göre şerbet vermeye çalışanlara sert çıkan Orhon Meriç imzalı 'Lokma' başlıklı bir makale yer alır;¹¹²

"Öteki semttesin, ağzında Players, boğazında haç. Sırf tanınmayasın, gören seni yabancı bellesin diye takmışsın, ağzında yabancı şarkıların hecesi. Mağazaların kapanma vaktine az kaldı. Yabancı mamulü sigara alacaktın ya, koş sonra yetiştiremezsin. Koşup yorulursan merak etme, Koka Kolacı yakındır. Sonra vakit gelince yabancı sinemalara git. Filmler daha önceden gördüğünse kabare kapısı seni bekler. Gir, eğlen, çık. Çıktığında bakarsın sokak ortasında üç kişi konuşuyorlardır. Kulak kabart. Duyduğun 'Deli Türkler, barbarlar.' cümlesidir. Aldırma. Türk semtine geldiğinde haçı çıkar, ay yıldız tak. Başla ötmeye, onu yapmalıyız da, bunu yapmalıyız da de. Dert dinle, derman bulma. Ama bil ki bu toplum yutmaz bu lokmaları. Bu adadaki Türkler yabancıların turisti midirler? Onların eğlence yerlerinde mi eğlenecekler, çarşı Pazar işini onlardan mı yapacaklar? Onların mamulü sigara mı içecekler? Peki ama biz turist addedersek kendimizi, bu topraklardaki 80.000 şehit kimlerin dedeleridir? Kubilaylar, Uluslar kimlerin kardeşleridir?"

Bu arada Cumhuriyet gazetesinin 24 Ekim 1960 tarihli sayısında ise 'Kıbrıs'ın demokratik gelişmesi engellenemez. Komplo iddiaları vesikalara dayanmadıkça kıymet ifade etmez. Politikacılara halkın sevgisi rehber olmalıdır.' manşetlerinin altında konuyla ilgili kısa bir yazı çıkar.¹¹³ Gazetenin on üçüncü sayısında ise 1957 yılından başlayarak 1960 yılının ortalarına kadar geçen süreçte Kıbrıs Türk toplumunun karanlık bir devreden geçtiği belirtilerek Kıbrıs Türk toplumunun bu dönemde çok acı çektiği ve sıkıntılara katlandığı ifade edilir. Ayrıca Eleftheria gazetesi ise verdiği haberde EOKA lideri Grivas tarafından adada başlatılan mücadelenin tam bir başarıyla sonuçlandığını; ancak bu başarının siyasi alanda yeterince değerlendirilemediğini kaydederek Grivas'a olan bağlılıklarını bir kere daha tekrarlar ve Kıbrıslı Rumların 'millî hedeflerine yönelik zaferden' kesinlikle emin olarak Başkan Digenis'in adaya çıkışının altıncı yılını kutladıklarını ifade eder.¹¹⁴ Gazetenin 14 Kasım 1960 tarihli sayısında ise "Cemaatler arası çarpışmalardan medet umanlara" sert bir şekilde tepki gösterilerek Nacak gazetesine yönelik olarak "Şoven neşriyata son verilmelidir." uyarısı yapılır. Cumhuriyet gazetesinin on altıncı sayısında ise manşette Kıbrıs Türk ve Rum toplumları arasında çıkacak bir tartışma konusunda Türkiye Büyükelçisi Emin Dirvana'nın yaptığı konuşma vardır. Büyükelçi Emin Dirvana'nın 'güven telkin edici' bu konuşmasıyla ilgili olarak Hürriyet gazetesi muhabirinin sorduğu 'Kıbrıs'taki Rumca gazetelerin neşriyatı iki cemaat arasında huzursuzluk yaratır mı?' sorusuna Büyükelçi Dirvana 'Hayır' cevabını

111 Nacak, 21 Ekim 1960.

112 Nacak, 30 Eylül 1960.

113 Cumhuriyet, 24 Ekim 1960.

114 Eleftheria, 6 Kasım 1960.

verir.¹¹⁵ Gazete aynı sayısında Aytodoro köyünde 21 Kasım günü Türk köylülerin üzerine bomba atılmasıyla ilgili bir haber yaptıktan sonra 'Halkımız O Günlere Dönmek İstemiyor.' başlıklı bir makale yayımlar.¹¹⁶ Cumhuriyet gazetesinden üç gün önce yayımlanan Nacak ise 'Cumhuriyet Gazetesi Rum Basını İle Aynı Safta' başlıklı bir haber yayımlar.¹¹⁷ Gazeteye göre Cumhuriyet gazetesi Kıbrıs Türk toplumunu değil, Kıbrıslı Rumları desteklemektedir ve Kıbrıslı Türklerle Rumların bir arada yaşamalarını bütün imkânsızlığına rağmen savunmaya devam etmektedir. Aynı duyguları paylaşan bir başka kişi ise Büyükelçi Emin Dirvana'dır ve Dirvana adada Kıbrıs Türk ve Rum toplumlarına eşit mesafede bulunarak görevini hakkıyla yaptığı kanaatindedir¹¹⁸. Bu arada Büyükelçi Dirvana'nın yaptığı "Kıbrıs Cumhuriyeti sorumlu makamlarının harici herhangi bir müdahale olmadan iki cemaat arasında böyle yapıcı bir işbirliğinin gelişmesi için elzem olan emniyet, iman ve karşılıklı itimat hissini bütün adada tesis ve idamesinde azimli ve buna muktedir olduklarına güvenim vardır." açıklamasına KTKF istihbarat raporunda 'Güveni vardır!' notu düşülür¹¹⁹. Bu da aynı güvenin KTKF'nda olmadığını göstermektedir.

Cumhuriyet gazetesinin en sert tepki gösterdiği olaylardan birisi ise 27/28 Ocak 1958 olaylarının yıldönümlerinde yapılan anma törenleridir ve gazete bu durumu "Ortada yalnız kan dökenler değil, silahsız müdafaasız gençlerimizi zırhlı tankların altında kanlarını döktürmeye teşvik edenler ve sonra şehitlerimizin başında sahte gözyaşı dökerek, sizi bu işe komünistler teşvik etti diye halka vicdansızca nutuk çekenler var." sözleriyle protesto eder¹²⁰. Cumhuriyet gazetesinin 2 Ocak 1961 tarihli yirmi birinci sayısı böylece 1961 yılının da ilk gazetesi olur. Bu sayıda atılan ilk manşet ise 'Ekselans Emin Dirvana, Filelefteros Muhabirine Demmiştir ki İki Cemaat Arasındaki Münasebetlerin Düzenlenmesi İçin Müşterek Heyet Kurulması Fikrini Tereddütsüz Alkışlarım. Kıbrıs Örnek Bir Refah Ülkesi Olabilir.' olur¹²¹. Cumhuriyet gazetesi her ne kadar Kıbrıs Türk toplumunun haklarını savunmak ve adada yaşananları kamuoyuna duyurmak amacıyla yayım hayatına başlasa da yayımlandığı dönem içerisinde Makarios'un, EOKA'nın, Grivas'ın¹²² ve Yunanistan'ın Megali İdea çerçevesindeki Enosis düşüncelerini bir türlü kavrayamaz ve hiçbir zaman gerçekleşmeyecek olan Kıbrıslı Türk-Kıbrıslı Rum kardeşliğinden bahsederek olaylara tek taraflı ve çok dar bir pencereden bakmayı tercih eder. Bu görüntüsü gazetenin Kıbrıs Türk toplumu tarafından

115 *Cumhuriyet*, 28 Kasım 1960.

116 *Cumhuriyet*, 28 Kasım 1960.

117 *Nacak*, 25 Kasım 1960.

118 *Nacak*, 2 Aralık 1960.

119 KTKF Arşivi, *Cumhuriyet Gazetesi*, 183, A.2/26-6

120 *Cumhuriyet*, 12 Aralık 1961.

121 *Cumhuriyet*, 2 Ocak 1961.

122 Bu noktada hatırlanması gereken husus ise Grivas'ın EOKA mensuplarına ve Kıbrıslı Rumlara yönelik olarak söylediği 'Ne zaman ki ateşle su bir araya gelir, işte o zaman biz de Türklerle bir araya geliriz.' sözüdür.

da zaman zaman tepki görmesine neden olur. Esasında Cumhuriyet gazetesi ile Büyükelçi Emin Dirvana'nın olaylara bakış açısından en azından görüntüde ve düşünce boyutunda tenkit edilecek bir durum değildir. Kıbrıs adasında iki eşit toplumun bulunduğu ve birbirlerinin haklarına saygı gösteren bir hukuksal çerçeve içerisinde, Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'ın garantörlüğü altında geleceğe güvenle bakan genç bir cumhuriyet olarak Kıbrıs Cumhuriyetinin yaşayabilmesi için gerek gazete, gerek Dirvana ciddi çabalar göstermişler; ancak bu çaba ve gayretlerin Kıbrıs Rum toplumu tarafından kabul görmemesi hem Cumhuriyet gazetesini, hem de Dirvana'yı zor duruma sokmuştur¹²³. Örneğin Bozkurt gazetesinde 6 Haziran 1961 günü Cemaat Meclisi'nin bir tebliğinin yayımlanması Büyükelçi Dirvana'nın tepkisini çekecek ve yeni bir problem yaratacaktır. Haşmet Muzaffer Gürkan da yayımladığı 'Çıkar Yol' başlıklı makalesinde Türk ve Yunan hükümetlerinin de Kıbrıs'ta cumhuriyet idaresinin yürümesini istediklerini, Zürih ve Londra'da yapılan anlaşmalar neticesinde tespit edilen prensiplerin tatbik imkânı bulabilmesi için her iki ülke hükümetlerinin de yardımcı olduklarını belirtir. Haşmet Muzaffer Gürkan'a göre ortaya çıkan bu yapıcı durum Kıbrıslı politikacıların omuzlarına da ciddi sorumluluklar yüklemiş durumdadır. Gürkan'ın bu makalesinde dikkat çektiği en önemli nokta ise 2000'li yıllarda Kıbrıs Rum kesimi'nin AB müracaatı sırasında ortaya çıkan ve çözülmeyi bekleyen bir konuyla ilgilidir. Buna göre 'Garanti Anlaşması'nın birinci maddesindeki 'Kıbrıs Cumhuriyeti, herhangi bir devlet ile tamamen veya kısmen herhangi bir siyasi veya iktisadi birliğe katılmamayı taahhüt eder. Bu itibarla herhangi bir devletle birleşmeyi veya adanın taksimini, doğrudan doğruya veya dolayısıyla teşvik edecek her nevi hareketi yasak ilan eder.' diyen hüküm Kıbrıslı politikacıların takip edebileceği tek çıkar yolu göstermektedir.' KKTC ve Kıbrıslı Türklerin onayı ve rızası olmadan Kıbrıs Rum Kesimi tarafından Avrupa Birliği'ne yapılan müracaatın tek yanlı olarak kabul edilmesi bugün Kıbrıs sorunu kapsamında en önemli kilit noktasını teşkil etmektedir. Bu arada Kıbrıs'a Rusya'dan şeker ithali konusunu

123 Bu konuyla ilgili problem yaratan olaylardan birisi de KTKF ve Büyükelçilik arasında yaşanır. 12 Haziran 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinde Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçisi Emin Dirvana imzasıyla yayımlanan bir duyuru bulunmaktadır; "Görülen lüzum üzerine aşağıdaki hususlar tebliğ olunur. Türk millî günleri Türkiye Millî Meclisi ve hükümeti tarafından bu şekilde tespit edilen ve ilan edilen günlerdir. 7 Haziran bir Türk millî günü değildir." Aynı günlerde Büyükelçi Emin Dirvana, Cemaat Meclisi tarafından Millî Günler Yasası kapsamında 27-28 Ocak tarihinin ve Haziran ayının 'Direniş Günü' olarak anılması kararına da sert tepki verir ve Cemaat Meclisi'nde Rauf R. Denктаş'ın yerine vekâleten bakan Necdet Ünel'i yanına çağırarak "Bu kutlamayı yapamazsınız. Cinayet olur." der. Aynı konuyla ilgili olarak Büyükelçi Emin Dirvana tarafından Türk Cemaat Meclisi Başkanlığına da bir resmi yazı gönderilerek 7 Haziran tarihinde yapılması düşünülen anma töreninin hukuksuz olduğu belirtilir. Aynı konuyla ilgili olarak Büyükelçi tarafından 8 Haziran 1961 günü Cumhurbaşkanı Muavini ve Türk Cemaati Başkanı sıfatıyla Dr. Fazıl Küçük'e de bir resmi yazı gönderilir. TC Lefkoşa Büyükelçiliği tarafından Türk Cemaat Meclisi Başkanlığına gönderilen Lefkoşa, 6 Haziran 1961 tarihli, A2/24-12 sayılı ve 'Zata Mahsus' resmi yazı. Ayrıca bkz. Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf R. Denктаş tarafından TC Büyükelçisi Emin Dirvana'ya gönderilen Lefkoşa, 31 Temmuz 1961 tarihli resmi yazı. KTKF Arşivi, KTMA. Cumhuriyet, 12 Haziran 1961.

manşete taşıyan ve bunu çok büyük bir başarı olarak gösteren Cumhuriyet gazetesine en büyük tepki Nacak gazetesi ve KTKF'ndan gelir¹²⁴. Nacak gazetesinin 3 Mart 1961 tarihli sayısında gazete manşete Makarios aleyhine adanın dört bir yanında Rumca ve Türkçe olarak dağıtılan ve 'Makarios'a çok ağır ve çirkin kelimelerle hücum eden' bildirimleri taşır. Gazete Türkçe bildiriye ilk sayfadan vermekle beraber bazı kelimeleri ahlâka aykırı olduğu gerekçesiyle sansür etmek zorunda kalır¹²⁵. Gazetenin bir hafta sonraki sayısında da aynı konuyla ilgili olarak 'Kıbrıs Nereye Gidiyor? Rumlar Hakiki Gayemiz Enosis'tir Diyorlar. Çok Enteresan ve Manalı Broşürler Dağıtılıyor.' manşeti atılır¹²⁶. Bu arada Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı tarafından gazeteci Ömer Sami Coşar'a Basın Müşavirliği görevi teklif edilir¹²⁷. Cumhuriyet gazetesinin 3 Nisan 1961 tarihli sayısında ise Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulma aşamasında tespit edilen ve zaman içerisinde Kıbrıslı Rumların uygulamaktan vazgeçtikleri %70'e %30 uygulamasının yarattığı sıkıntılar yer alır. Mecliste konuyla ilgili sert tartışmalar yaşanırken yaklaşık 3.000 kadar Kıbrıslı Türk de bu konuyla ilgili olarak bir protesto gösterisi yaparlar ve Dr. Fazıl Küçük'ün malikânesine kadar gelirler. Öte yandan EOKA'nın yayım organı 'Mahi' isimli dergi ise Makarios'a olan tepkisini arttırarak devam ettirmektedir. Londra ve Zürih anlaşmaları sonrasında Enosis hayallerinin artık neredeyse imkânsız hale geldiğini yazan dergi 'şahsi çıkarları uğruna hareket eden Makarios'u samimiyetsizlikle' de suçlar¹²⁸. Cumhuriyet gazetesinin 15 Mayıs 1961 tarihli sayısında Girne'de 12 Mayıs günü Peter Gray isimli genç bir İngiliz mühendisin vahşice katledildiği, ayrıca Lefkoşa'nın Ortaköy bölgesindeki bir un fabrikasında işçilerin greve başladıkları yönünde haberler yer alır. Cumhuriyet bu bomba hadisesini hazırlayanları memleket çıkarlarının düşmanı olarak görür ve lanetler. Peter Gray isimli genç bir İngiliz mimar Kıbrıs'a çalışmak üzere geldiği on beşinci gün, Girne gibi bir turizm merkezinde, alışverişe çıktığı bir sırada yanında eşi olduğu halde güpegündüz vurularak öldürülüyor. Sebep? Kimi bir isim benzerliği var diyor, kimi başka şey. Cumhuriyet bu cinayetin, Kıbrıs Cumhuriyeti Maliye Bakanının bazı mal görüşmeleri yapmak üzere Londra'da bulunduğu bir sırada işlenmesinin akla başka ihtimaller getirdiğini yazmakta ve sormaktadır; "Acaba görevi Kıbrıs Cumhuriyetini yıkmak olan silahlı bir grup mu vardır?" Gazete Girne'de meydana gelen olayla ilgili olarak Mahi gazetesinin sahibi ve başyazarı Nikos Sampson ile araba tamircisi Neoptolemos Jorjiu'nun tutuklandığını da yazar. Ancak her iki zanlı da iki gün sonra delil yetersizliğinden serbest

124 Bu konuyla ilgili olarak federasyonun istihbarat raporunda "Bu konuda Türkiye'nin taraf olduğu, Kıbrıs'a daha ucuza şeker satmak için çırpındığı ve hatta buradakiler Rusya'ya yapılan bu imtiyazlı muamele dolayısıyla anayasa mahkemesine giderken elçiliğin desteklediği şu gazetenin şu tefsirine dikkat gerekmez mi?" notu söz konusudur. KTKF Arşivi, *Cumhuriyet*, 183, A.2/26-9

125 *Nacak*, 3 Mart 1961.

126 *Nacak*, 10 Mart 1961.

127 Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı tarafından gazeteci Ömer Sami Coşar'a gönderilen 10 Mart 1961 tarih, 786/267 sıra no ve A.2/22-80 arşiv numaralı resmî yazı. KTKF Arşivi. KTMA.

128 "Mahkûm Edilen Savaşçı", *Mahi*, Mayıs 1961, Sayı 5, Lefkoşa.

birakılırlar. İngilizlerin Nikos Sampson ve arkadaşını tutuklama sebebi ise İngiliz gizli servisinde çalışan birisine benzetildiği ve arabasının da olay anında o civarda görülmesidir. Mahi gazetesi ise yaptığı bir haberde Peter Gray ve arkadaşının pasaportunun demir perde ülkelerine ait vizeler taşıdığını, bu kişinin de İngiliz askeri istihbarat teşkilatı üyesi olduğunu ileri sürer¹²⁹. Peter Gray'ın Girne'de öldürülmesi olayının İngiliz gizli servisi olduğu konusundaki haber yalanlanmaz. Cumhuriyet gazetesi de ve bu durumla ilgili olarak şu ifadeler yer verir; "Vatandaşlarımızın memlekette yer almakta olan ve ancak Kıbrıs'ta siyasetlerini entrikalarla yürütebileceklerine inanan sömürgecilerin çabalarına hizmet eden olaylar karşısında uyanık bulunmaları ve bu entrikalara alet olmaktan kaçınmaları gerektiğine inanmaktayız. Sömürgeciler şunu bilmelidirler ki bu gibi sinsi faaliyetlerinin iç yüzü, uyanık Kıbrıs vatandaşlarının gözünden kaçmaktadır." Olayla ilgili yapılan soruşturma daha sonra kapatılır ve görevli hâkim Evangilidis, Gray'ın bilinmeyen kimseler tarafından öldürüldüğünü açıklar¹³⁰. 7 Haziran gününün milli bir gün olmasıyla ilgili tartışmalara Cumhuriyet gazetesinin dâhil olması da gecikmez ve gazete bu dönemden itibaren bu konuyla ilgili pek çok makale yayımlar ve 'Kıbrıs'ta yayımlanan Türkçe gazetelere' sert tepki gösterir¹³¹. Cumhuriyet bu durumun Türkiye'de de tasvip edilmediğini ileri sürer. Bu dönemde KTKF ise köy gezilerine devam etmekte ve bu faaliyetleri Nacak gazetesi aracılığıyla halka duyurmaktadır¹³². Aynı sayıda yer alan "Hangisine İnanalım?" başlıklı yazıda da Haşmet M.Gürkan 'Kıbrıs Cumhuriyetinin yaşayamayacağı, Kıbrıs'taki iki cemaat arasında karşılıklı saygı esasına dayanan dostluğun kurulamayacağı haftalık Nacak gazetesinin fanatiklik derecesine varan bir ısrarla savunduğu konulardır... Yapıcı hiçbir fikri çekemeyen ve herkesçe bilinen fikir yobazlarını, mideci yazarları sütunlarında barındıran bazı gazeteler ikide bir de gazetemize en ağza alınmaz küfürlerle ve kullanıla kullanıla aşınmış bir takım itiraflarla saldırmaktadırlar. Bu gibi gazeteler yarı çıplak kadın resimlerini yayımlamaktan tutunuz da filan sinema yıldızının hangi yemeklerden hoşlandığına varıncaya kadar her nesneyi neşretmeyi unutmazlar. Fakat iş cemaatimizin bugünkü acıklı durumunu aksettirmeye, aksak olarak yürütülen cemaat davalarını ele almaya, işçi ve çiftçi dertlerini dile getirmeye geldi mi bu gazeteler dut yemiş bülbül gibi susmayı tercih ederler...' der.¹³³ Bu ağır sözlerle itham edilen Nacak ve Halkın Sesi gibi gazetelerin Kıbrıs Türk toplumunun sıkıntılarını göz ardı ettiğini söylemek mümkün olmamakla beraber bu sözler o dönem Kıbrıs Türk toplumunun ve Kıbrıs Türk basınının ulusal sorunlar yerine nasıl birbirleriyle mücadele ettikleri konusunda ibret verici örnekler teşkil eder. Bu arada KTKF tarafından gerçekleştirilen köy ziyaretleri sonrasında Kıbrıs Türk toplumunun Türkiye ile bağlarını sağlamlaştırmak ve dünya ile irtibatı sağlamak üzere

129 *Nacak*, 23 Haziran 1961.

130 *Nacak*, 23 Haziran 1961.

131 *Cumhuriyet*, 19 Haziran 1961.

132 *Halkın Sesi*, 7 Ocak 1958.

133 *Cumhuriyet*, 19 Haziran 1961.

Türklerin yaşadığı 34 köye Türkçe gazete gönderilmesinin ardından Türk'ten Türk'e Kampanyası da hayata geçirilir. Bu kampanyayla Kıbrıslı Türklerde ulusal bilinç uyandırılmaya, birbirleriyle olan ilişkilerinde daha duyarlı olmaya ve birbirlerine her açıdan destek olmaya yönelik gayretler ön plana çıkartılmaya çalışılır. Nacak tarafından yürütülen kampanyalar arasında yerli malı kullanma ve ulusal ekonomiyi canlandırma girişimleri de vardır¹³⁴. Ancak aynı günlerde Cumhuriyet gazetesi 'toplumun menfaatlerini kendi küçük menfaatleri veya aleti oldukları müstemlekeçilerin siyaseti uğruna kurban edenlerin yarattıkları anormalliklerden' bahsederek 'toplumun davalarına ihanet eden kişilerin giriştikleri toplum parasıyla servet yapmak, Türkiye'de ve Londra'da mal-mülk sahibi olmak, İsviçre ve İngiltere bankalarında para biriktirmek kampanyalarını bir müddet daha devam ettirebilmek için her türlü baskı, tedhiş ve tazyik hareketlerini devam ettirmektedirler.' diyerek Nacak gazetesini ve KTKF yetkililerini ağır bir dille suçlamaya devam eder¹³⁵. Öte yandan Kıbrıs Türk toplumundaki gibi bazı faaliyetlerin içerisine EOKA da girer ve Kıbrıslı Rumların kesinlikle İngiliz malı almamaları, Türklerle alışveriş yapmamaları konusunda Kıbrıslı Rumlara uyarılarda bulunulur¹³⁶. Bu arada Cumhuriyet gazetesinin 19 Haziran 1961 tarihli sayısında Türk'ten Türk'e Kampanyası ile ilgili haberlere yer verilmekte ve 'Dünün zorbaları Türk'ten Türk'e kampanyasını bize tatbik ettirdiler. Türk'ü Türk'e kırdırdılar.' denmektedir¹³⁷. Gazetenin bu yaklaşımı olaylara bakış açısı bakımından Nacak gazetesine ne kadar farklı politikalar takip ettiklerinin de bir göstergesidir. Nacak bu kampanyaları ne kadar desteklerse, Cumhuriyet de o kadar karşı çıkmaktadır. Bununla beraber Nacak gazetesi, KTKF ve TMT'nin gözetiminde yapılan girişimlerle Kıbrıslı Türkler arasındaki dayanışma ve birlik ruhu gözle görülür bir ölçüde artış gösterir ve herkes elinden hangi iş gelirse onu yapabilmek için seferber olur. Bu bağlamda Türklerin yaşadıkları bölgelerde iyileştirme, kalkındırma, restorasyon ve tamir çalışmaları da kendisini gösterir. Nacak tarafından Kıbrıslı Türkleri eğitime ve ulusal bilinç kazandırma yönündeki gayretler bunlarla da sınırlı kalmayacaktır. Tarımla uğraşan çiftçilere her konuda destek olmak, onların tarımsal faaliyetlerden azamî verim sağlamalarını temin etmek üzere de girişimler yapılmaktadır¹³⁸. Kıbrıslı Türkler arasında sıkıntıların giderilmesi yönündeki

134 Nacak, 10 Temmuz 1959.

135 Cumhuriyet, 24 Haziran 1961.

136 EOKA'nın 6 Mart 1958 tarihinde Lefkoşa'da dağıttığı Yunanca bildiri. KTMA, EOKA Bildirileri Dosyası No. 1318 ve 1319.

137 Cumhuriyet ayrıca zaman zaman Menderes döneminde Türkiye'den gönderilen ve 'Türkiyeli kardeşlerimizin dışından tırnağından kesilerek cemaatimizin ayakta durabilmesi için gönderilen' yardımların yerinde kullanılmadığı, bu konuda Kıbrıs Türk toplumunda sürekli şikâyetler olduğu yönünde yazılara da yer verir. Gazete ayrıca 'Anavatandan gelen yardımların heba edildiğini iddia ederek -siyasi kaprisler uğruna- kesilmesini talep edenler doğrudan doğruya Rumlara hizmet ederler.' Gibi ifadelerin de demagoji olduğunu ileri sürer. Cumhuriyet, 8 Mayıs 1961.

138 Nacak, 10 Temmuz 1959. Ayrıca bkz. KTMA, TMT Arşivi. Dosya No. 1188/37 ve 298/007.

faaliyetler sosyal hayatın her alanında artarak devam etmektedir¹³⁹. Ancak 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla beraber Türk'ten Türk'e kampanyası da yavaş yavaş etkisini kaybetmeye başlar ve kendiliğinden ortadan kalkar¹⁴⁰. Federasyonun hayata geçirdiği kampanyalardan birisi de Vatandaş Türkçe Konuş kampanyasıdır. Bu kampanyayla hedeflenen ise özellikle karma köylerde veya Kıbrıslı Türklerin azınlıkta kaldıkları bölgelerde Türkçenin ve Türk kültürünün tekrar ayağa kaldırılmasıdır. Değişik sebeplere bağlı olarak zaman içerisinde bazı Türk köylerinde Rumcanın hakim olması ve Türk köylülerin Türkçeyi bilmemeleri üzerine başlatılan bu kampanya daha sonra bütün adayı kapsayacak şekilde devam eder¹⁴¹. 31 Temmuz 1961 tarihli Cumhuriyet ise 1957'den beri adada yaşanan tedhiş olaylarının sorumlusu olarak Kıbrıslı Türkleri gösterir ve huzur ve emniyete kastedenlerin Rumlar olmadığını ileri sürer. Gazete aynı sayıda sadece Nacak gazetesini değil, 'Bu yolun Taksime gittiğini bildiğimiz içindir ki Kıbrıs halklarına ayrı ayrı self-determinasyon tatbik edilmesine hiçbir itirazımız yoktur'¹⁴². diyen Halkın Sesi ve 'Adayı devamlı bir barışa kavuşturacak yegane çıkar yol, Kıbrıs'ta yaşayan halklara self-determinasyon hakkı tanınmasıdır'¹⁴³. diyen Bozkurt gazetelerini de eleştirir ve yanlış yolda olduklarını ileri sürer¹⁴⁴. Gazeteye göre Taksim tezini ortaya atanlar devrini doldurmuş olan bu tezi ikide bir lüzumsuz yere ileri sürerek Milli Birlik hükümetinin başına 'gaile açmaktadırlar' çünkü bu durum ancak 'Yassıada'dakilerin' işine yarayabilir¹⁴⁵. 7 Ağustos 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinin manşetinde ise 'Kıbrıs Türklüğünün istikbali ile oynayanlar var. Halkın Sesi, Bozkurt ve Nacak gazeteleri yanlış yoldadır. Gürsel'in son demeci anlaşmaları savunmaktadır.' ifadeleri yer almaktadır. Bu arada muhalif Rum Demokrat Birlik Partisi Asbaşkanı Dr. Ioannis Polidorides'e yönelik silahlı saldırı 'Vahşet' manşetiyle verilir ve Cumhuriyet gazetesi de söz ve düşüncelerinden dolayı bir Cumhuriyet vatandaşının böylesine vahşice bir saldırıya uğramasının yapana da yaptırana da hiçbir şey vermeyeceğini belirtir; Zaten dış görünüşteki kabadayılık belirtisine karşın, bu tür davranışlar düşünceye karşılık vermeyen saldırganın zaaflığını göstermektedir." denilir. Bu arada Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Asbaşkanı Dr. Necdet Ünel'in azalıktan istifası Cumhuriyet gazetesi tarafından 'Bu olay müfritlerin akıbetini gösterir mahiyettedir.' başlığıyla verilirken Dr. İhsan Ali'nin Türkiye'ye girebilmesi konusundaki sınırlandırmaların kalkması da 'adamızdaki bazı müfterilerin jurnalleri neticesi düşük Menderes hükümeti' tarafından alınan kararın demokrasi, insan hak ve hürriyetlerinin koruyucusu Devrim Hükümeti

139 A.g.a., Dosya No. 1188/37 ve 298/007.

140 KKTC'nin ilk Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş ile 13 Temmuz 2003' Lefkoşa'da yapılan görüşme

141 TMT Limasol Sancağından merhum Aydın Aygün ile 20 Ağustos 2004'de Girne'de yapılan görüşme.

142 *Halkın Sesi*, 5 Ağustos 1961.

143 *Bozkurt*, 5 Ağustos 1961.

144 *Cumhuriyet*, 7 Ağustos 1961.

145 *Cumhuriyet*, 21 Ağustos 1961.

tarafından iptali olarak ve 'büyük bir sevinçle' duyurulur¹⁴⁶. Bu dönemde Nacak ve Cumhuriyet gazetelerinde karşılıklı sert eleştiriler iyiden iyiye dozunu arttırmaya başlar ve sözler 'kendilerine dalkavukluk etmeye tenezzül etmeyen aydınlar, inhisarcılar, hainlik, alçaklık' gibi hakarete varan noktalara gelir. H. Muzaffer Gürkan'ın 23 Ekim 1961 tarihli yazısı ise Cumhuriyet gazetesinin genel yayım politikasıyla ilgilidir ve bu durum 'Cumhuriyet gazetesinin çıkması daha ilk günlerden bazı politikacılarla bazı çevreleri hiç memnun etmemiştir. Cemaat ve memleket meselelerini gerçekçi, mutedil ve barışçı gözle görüp öylece aksettirmemiz, halkımızı bu şekilde aydınlatmaya çalışmamız, bir çok yanlış, hatalı icraatı teşhir ile yazılması gereken hemen her şeyi açıkça yazmamız, şu veya bu şekilde toplum üzerinde bir nevi hâkimiyet kuran ve bunun neticesi olarak da siyasi, hatta ekonomik avantajlar sağlayanların hoşuna gitmemiş... Çeşitli ağızlarla onlara tabii kalemlerin bize reva gördükleri ithamları Rum emellerine hizmet, komünistlik, milli davaya ihanet şeklinde özetleyebiliriz...' sözleriyle gazetede yer alır¹⁴⁷. Gazetenin 1962 yılındaki ilk sayısında da Nacak gazetesiyle ilgili sert eleştiriler bulunmakta ve 'Nacak gazetesini okumak milli vazife imiş. Perşembe gecesi radyoda okunan bir ilanda böyle deniyordu... Milli mefhumunu ne kadar da işlerine geldiği gibi kullanıyor bazıları. Milli vazife gibi yüce anlamlı bir mefhumu sıkılmadan bir gazete okumak derecesine düşürenlere ve üstelik bunu vatandaşlara böylece telkin cüretinde bulunanlara sadece acımak gerek. Vatandaşın idrakini hafife almak bu kadar olur.' denmektedir¹⁴⁸. Gazete ayrıca 'Nacak'çıların kendilerine 'siz hainler' dediğini, Cumhuriyet gazetesini 'minyatür gazete' olarak nitelendirdiğini belirterek 'Ne yapalım gazetemizin hacmi hakikaten küçüktür. Çünkü bu gazeteyi çıkaranlar köy köy dolaşarak halktan baskı ve tehditle arpa, buğday veya yumurta toplamış değillerdir.' şeklinde sert bir mukabelede bulunur¹⁴⁹. Cumhuriyet gazetesinin sert eleştirileri ağırlıklı olarak Nacak gazetesi üzerinde yoğunlaşsa da bu eleştirilerden Halkın Sesi ve Bozkurt gazeteleri de nasiplerini alırlar. Halkın Sesi gazetesinde İngiliz idaresi kastedilerek söylenen "Onlara yataklarımızı açtık, yorganlarımızı verdik"¹⁵⁰ ifadesi de Cumhuriyet tarafından sert bir şekilde eleştirilir ve Kıbrıs Türk halkının İngiliz sömürgecilerine ne yatak açtığı ve ne de yorganlarını verdiği belirtilerek 'Halkın Sesi daha açık konuşsun ve İngiliz sömürgecilerine yatak açanların, kucak açanların kim olduğunu ismi ile, cismi ile söylesin de halkımız da öğrensin'¹⁵¹. denir. Nacak gazetesinin 13 Nisan 1962 tarihli sayısında Bulgar Halk Cumhuriyeti'nde yayımlanan bir gazetenin haberine tepki gösterilir ve bu durum 'Nacak şovenistlerin organı, Cumhuriyet de Türk halkının kurtarıcısı! Bu ne tesadüf' başlığıyla manşet yapılır¹⁵².

146 *Cumhuriyet*, 28 Ağustos 1961.

147 *Cumhuriyet*, 23 Ekim 1961.

148 *Cumhuriyet*, 1 Ocak 1962.

149 *Cumhuriyet*, 8 Ocak 1962.

150 *Halkın Sesi*, 27 Ocak 1962.

151 *Cumhuriyet*, 29 Ocak 1962.

152 *Nacak*, 13 Nisan 1962.

Cumhuriyet gazetesinin 16 Nisan 1962 tarihli sayısı ise “Nacak Utanmalıdır.” başlığıyla çıkar ve Bayraktar Camii’ne yapılan bombalı saldırıyla ilgili olarak “Nacak bu konuyu çokluk kurcalamasın, altından çapanoğlu çıkabilir. Hele bir tahkikat komisyonu soruşturmalarını bitirsin de bu konuda yine konuşuruz.” denilir. Bu haber ve gazetenin bu sayısı son dan bir önceki sayı olarak basın tarihindeki yerini alacaktır, çünkü Nisan 1962 dönemine gelindiğinde Kıbrıs adası Cumhuriyet gazetesinin iki yazarı Ayhan Hikmet ve Ahmet Muzaffer Gürkan’ın 23 Nisan 1962 gecesi kimliği belirsiz kimseler tarafından öldürülmeleriyle sarsılır. Dr. Fazıl Küçük bu olayın hemen ardından ‘Bu gibi gayri kanunî tarafımdan katiyen tasvip edilmediğini ve aynı zamanda bunu yapanların ancak cemaatimiz arasında ve Kıbrıs dâhilinde düzen emniyeti ihlal etmekten başka hiçbir maksada hizmet edemeyeceği kanaatindeyim.’ açıklamasını yapar¹⁵³. Bu olayla ilgili olarak Nacak gazetesi de bir başsağlığı yayımlar ve ‘Ölenler Öldürenler’ başlıklı bir yazı kaleme alır¹⁵⁴. Söz konusu iki gazetecinin ölmeleri sonrasında Cumhuriyet gazetesinin yayım hayatı da son bulur. Gazetenin 23 Nisan 1962 tarihli 89 sayılı son sayısında manşet haber ise ‘Türk toplumu iktisaden kararsızlık içinde kalamaz. Kıbrıs Türkü her geçen gün iktisaden yıpranmaktadır.’ şeklindedir ve bu sayıda da gazetede ‘Nacak’ın şayet gazetecilik adabından zerrece nasibi olsaydı...’ diye başlayan Nacak gazetesiyle ilgili bir eleştiri yazısı bulunmaktadır¹⁵⁵.

Rum tahriklerinin adada artarak devam ettiği bir dönemde Hikmet Arif Mapolar tarafından yayımlanan Devrim gazetesi bir sayısında Türkiye ile ilgili bir yazı dizisi hazırlar ve ‘...23 Nisan 1920 ve 23 Nisan 1963. Aradan 43 yıl geçmiş bulunuyor. Geçen bu yıllar zarfında büyük Türk milletinin her alanda yaptığı hamleler, gösterdiği başarılar saymakla bitmeyecek kadar çoktur. Ulusal egemenliğimizin getirdiği demokratik rejim, ruh ve düşünce hürriyetini kazandırmış, görülmemiş bir hızla ilerlememizi sağlamıştır...’ der¹⁵⁶. Bu arada Devrim gazetesi ise yayımladığı ‘Türk Ulusu Tehdit Etmiyor. Anayasa Tatbik Edilmezse Türk Müdahalesini Bekleyin’ başlıklı makalede son dönemde adada yaşananlara değinir¹⁵⁷. Aynı dönemde Nacak’ta yayımlanan Talat Yurdakul imzalı bir yazı ise ‘Hürriyet diye haykıranların gayesi bizim hürriyetimizi çalmak, hürriyeti katletmektir.’ Başlığını taşımaktadır¹⁵⁸. 1959 Züriç ve Londra Anlaşmaları’ndan sonra Atina’da yayımlanmaya başlayan ve Atina’dan Kıbrıs’ta bulunan EOKA mensuplarına gönderilen ‘Agonitis’ isimli gizli Rum gazetesiyle ilk defa ortaya çıkan ve 21 Nisan 1966’da Patris gazetesinin yayımladığı Yunanca ‘Sınır Bekçisi’¹⁵⁹ anlamına gelen Akritas kelimesinden esinlenerek isimlendirilen Akritas Planı uygulamaya konulur. Aynı dönemde İngiltere İçişleri Bakanlığı

153 Akın, 26 Nisan 1962.

154 Nacak, 27 Nisan 1962.

155 Cumhuriyet, 23 Nisan 1962.

156 Devrim, 23 Nisan 1963.

157 Devrim, 7 Eylül 1963.

158 Nacak, 8 Kasım 1963.

159 Özden Alpdağ, Barış İçin Savaş, İzmir, 1974, s. 18.

da harekete geçerek adada bulunan yöneticilerini uyarır¹⁶⁰. Ancak bu konuda Kıbrıslı Rumlar planlarını çok daha önceden hazırlamışlardır¹⁶¹.

Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'ın garantörlüğüyle 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti Rumlarca yaratılan siyasî anlaşmazlık konularının gittikçe artması, olumlu düşüncelerin yerini huzursuzluğa terk etmesiyle Rumların Kıbrıs Cumhuriyeti'ni Enosis'e giden yolda bir atlama tahtası olarak gördüklerini iyice su yüzüne çıkarır¹⁶². Bunun sonucu olarak da Kıbrıs Cumhuriyeti 21 Aralık 1963 itibarıyla resmen olmasa da fiilen ortadan kalkar.

1955-1963 dönemiyle ilgili olarak özellikle Nacak ve Cumhuriyet gazetelerinin Kıbrıs Türk basınının birer parçası olarak yayım hayatına başladıkları dönem son derece ilginç, kanlı ve sarsıcı olaylara da sahne olur. Böylece Nacak gazetesi 3 yıl, 6 ay, 24 gün yayım hayatına devam ederek misyonunu tamamlar. Gazetenin yayım hayatına son verdiği tarih ise Kıbrıslı Rumların Enosis hedeflerine yönelik olarak Lefkoşa'nın Kumsal bölgesinde başlattıkları ve tarihe de Kumsal Faciası olarak geçen dönemdir.¹⁶³ Nacak gazetesinin çıkmaya başlamasından tam 1 yıl, 2 ay ve 17 gün sonra da Cumhuriyet gazetesi faaliyete geçer. Cumhuriyet gazetesi de Kıbrıs Cumhuriyeti ile aynı gün 16 Ağustos 1960 günü doğmuştur ve gazetenin sahipleri ve yazarları Ayhan Hikmet ile Ahmet Muzaffer Gürkan'ın öldürüldükleri 23 Nisan 1962 gününe kadar yayım hayatına devam eder. Cumhuriyet gazetesi toplam 1 sene, 6 ay, 7 gün haftalık olarak çıkmaya devam eder. Cumhuriyet gazetesi kapandıktan sonra Nacak gazetesi ise 1 yıl, 8 ay ve 29 gün daha çıkmaya devam edecektir.

Sonuç

16 Ağustos 1960 tarihinde garantör devlet sıfatıyla Yunanistan, İngiltere ve Türkiye'nin de imza koyduğu Londra ve Zürih anlaşmalarıyla ortaya çıkan Kıbrıs Cumhuriyeti EOKA'nın 1 Nisan 1955 tarihinde başlattığı tedhiş eylemleri sonrasında maalesef uzun ömürlü olamaz ve 1955-1963 dönemi Kıbrıs adasının yakın tarihi açısından son derece zor, sıkıntılı ve kanlı bir dönem olarak hafızalarda yerini alır. 21 Aralık 1963 tarihi itibarıyla Kıbrıs Cumhuriyeti de fiilen ortadan kalkmış durumdadır. Bu dönem Kıbrıslı Rumların Enosis hedeflerine yönelik olarak Lefkoşa'nın Kumsal bölgesinde başlattıkları ve tarihe de Kumsal Faciası olarak geçen dönemdir. Öte yandan özellikle Kıbrıs Türk basını, içinde bulunulan sıkıntılı sürece rağmen öncelikle Kıbrıs Türk toplumunun heyecanını diri tutabilmek, daha sonra da dünya kamuoyuna

160 FO.371/168967-XC14311.

161 Zafer, 24 Şubat 1967.

162 Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi*, Cilt I-II, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 1996, s.98.

163 Bu arada Makarios, 21 Aralık 1963 Cumartesi günü garanti anlaşmalarını geçersiz saydığını, bu yüzden Türkiye'nin adaya yapacağı herhangi bir silahlı müdahalenin saldırganlık sayılacağını açıklar. KTKF Arşivi MİT Dosyası, Aralık 1963 tarihli ve A.2/22-49sayılı yazı.

seslerini duyurabilmek maksadıyla çok fedakârca bir mücadelenin içine girer. Bu noktada Kıbrıs Türk basın tarihini izlemek esasında Kıbrıslı Türklerin 1950'li yıllardan itibaren verdikleri mücadeleyi izlemekle eş anlamlıdır. Dünya demokrasi tarihi, insan hak ve özgürlükleri bağlamında bakıldığında 1688 İngiliz Halklar Bildirisi, hemen ardından 1776 Amerikan İnsan Hakları Bildirisi ve son olarak da demokrasinin temeli olarak kabul edilen 1789 Fransız Devrimi ve Halklar ve Yurttaşlar Bildirisi sonrasında insanlığın demokrasiyi insan hak ve özgürlüklerine saygılı ve köklü temeller üzerine oturtmasının bu medeni ülkelerde bile yüzlerce yıl aldığı görülecektir. Belki de Kıbrıs adasında Türk toplumunu temsil eden Cumhuriyet ve Nacak gazetelerinin çatışmasında ulusal bağımsızlık mı yoksa demokrasi mi sorularına verilen öncelikli cevaplar problemi derinleştirmiştir. Her iki gazetenin farklı nedenlerle de olsa yayın hayatına devam etmemesi/edememesi bu iki gazetenin çok özel ve kısıtlı bir sürecin özel misyon yüklenmiş gazeteleri olarak fonksiyonlarını yitirdiğini ve misyonlarını tamamladıklarını da göstermektedir.

KAYNAKÇA

I. Arşiv Kaynakları

- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)-Ankara/Türkiye
 Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Arşivi (KTKF)-Girne/Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
 Kıbrıs Türk Milli Arşivi (KTMA)-Girne/KKTC
 KTMA TMT Arşivi-Girne/KKTC
 Foreign Office Archive (FO)-Londra/İngiltere
 Kıbrıs Türk Kültür Derneği Arşivi (KTKD)-Ankara/Türkiye

II. Basılı Kaynaklar

- ALPDAĞ, Özden, *Barış İçin Savaş*, İzmir, 1974.
 ARMAOĞLU, Fahir, *20.Yüzyıl Siyasî Tarihi Cilt I-II*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 1996.
 BASIN YAYIM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Olayların Takvimi, "Kıbrıs Meselesi", Ankara, Ağustos 1954, No. 49.
 BİLGE, Suat, *Le Conflit De Chypre Et Les Cypriotes Turcs*, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1961.
 CLOGG, Richard, *Modern Yunanistan Tarihi*, İletişim Yay., İstanbul 1997.
 DENKTAŞ, Rauf R., *Hatıralar-Toplayış 10*. Cilt, İstanbul, Aralık 2000.
 DODD, Clement, *Storm Clouds Over Cyprus*, The Eothen Press Yay., Cambridgeshire, 2002.
 FOLEY, Charles, *Guerrilla Warfare and EOKA Struggle; General Grivas*, Longman Yay., Londra, 1964.
 GAZİOĞLU, Ahmet C., *Kıbrıs Tarihi İngiliz Dönemi (1878-1960)*, Cyrep yay., Lefkoşa, Eylül 1997.
 KESER, Ulvi, *Kıbrıs'ta Yeraltı Faaliyetleri ve Türk Mukavemet Teşkilatı*, IQ Yayınları, İstanbul, Ocak 2007.
 ÖZAD, Murad Hüsnü, *Baf ve Mücadele Yılları*, Akdeniz Haber Ajansı Yay., İstanbul, Temmuz 2002.

STEPHENS, Robert, *Cyprus-A Place Of Arms*, Pall Mall Press Yay., Londra, 1966.

TOLUNER, Sevin, *Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk*, İstanbul, 1977.

III. Makaleler

AZGIN, Bekir, "The Turkish Cypriot Mass Media." *Cyprus: Handbook on South Eastern Europe*, (Der.: K.D. Grothusen, W. Steffani ve P. Zervakis), Germany: Vandenhoeck & Ruprecht in Gottingen, 1998.

KÜÇÜK, Fazıl, "Kıbrıs Türkünün Geçirdiği Acı Günler-II", *Kıbrıs Mektubu Dergisi*, Sayı 2, Mart-Nisan 2002, Ankara, ss.5-7.

ÖZORAN, Beria Remzi, "Enosis Karşısında Kıbrıs Türk'ü (1878-1914 Dönemi)", *Güvenlik Kuvvetleri dergisi*, No 19, Lefkoşa, Mart 1991, ss.6-12.

IV. Süreli Yayınlar

Dünya

Manchester

Guardian

Mahi

Devrim

Zafer

Eleftheria

Cyprus Mail

Akın

Bozkurt,

Cumhuriyet

Cyprus Mail

Filefteros

Nacak

Halkın Sesi

V. Sözlü Tarih Çalışması

Ali Tilki ile 10 Temmuz 2003 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme.

TMT Lefkoşa Sancağı Kovanbeyi merhum Nevzat Uzunoğlu ile Girne'de 13 Temmuz 2003 tarihinde yapılan görüşme.

Bedia Okan Görelî ile 15 Ağustos 2010 ve 18 Eylül 2010 tarihinde İzmir'de yapılan görüşme.

KKTC'nin ilk Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş ile 8-13 Temmuz 2003 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme.

TMT Limasol Sancağı mensubu merhum Aydın Aygın ile 20 Ağustos 2004 tarihinde Girne'de yapılan görüşme.

Fuat Veziroğlu ile 16 Kasım 2003 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme.

TMT Limasol Sancağı mensubu merhum Mehmet Y. Manavoğlu ile 25 Ağustos 2004 tarihinde Girne'de yapılan görüşme.